

TEKNIKAN SANASTOKESKUS • CENTRALEN FÖR TEKNISK TERMINOLOGI

sanasto opinnäytteenä,
Krista Varantola,
TNC återuppstår,
EDIC-projekti päättyi,
Tietotekniikan termitalkoot,
Eurooppa-sanastoa,
Европейская комиссия....

О
Д
Ж
Ф
К
Я

TERMINFO

4 | 2000

THE FINNISH CENTRE FOR TECHNICAL TERMINOLOGY

TERMINFO

21. vuosikerta • numero 4 | 2000

2

JULKAISIJA Tekniikan Sanastokeskus ry
PÄÄTOIMITTAJA Virpi Kalliokuusi
TOIMITUSSIHTEERI Minna Isoherranen
TOIMITTAJA Sirpa Suhonen (Summaries)
TOIMITUSNEUVOSTO
Jukka Ihanus, Kari Kaartama, Virpi Kalliokuusi,
Sirpa Kuusisto-Niemi, Markku Lammi, Aatto J.Repo,
Mikael Reuter, Seija Suonuuti, Krista Varantola
PAINOPAIKKA Oy Edita Ab, Helsinki 2000
KUSTANTAJA Stellatum Oy
Asemapäällikönkatu 7, 00520 Helsinki
puh. (09) 8689 700
faksi (09) 8689 7070
<http://www.stellatum.fi>

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
Stellatum Oy/Asiakaspalvelu
Kuoppamäentie 3 A, 33800 Tampere
puh. (03) 225 1948
faksi (03) 225 1955
asiakaspalvelu@stellatum.fi

TILAUSHINNAT SUOMESSA
Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Kestotilaus (laskutusväli 12 kk) 190 mk
Vuosikerta (12 kk) 200 mk
Irtonumero 50 mk
Tilaaajarekisterin tietoja voidaan käyttää ja
luovuttaa suoramarkkinointiin.

TILAUSEHTO
Kestotilauksena tilattu lehti tulee tilaajalle vuodesta
toiseen ilman eri uudistusta, kunnes tilaaja joko muuttaa
tilauksen määräaikaiseksi tai lopettaa sen. Tilauksen hinta
on vuoden alussa voimassa oleva hinta, joka on painettu
lehteen. Tilauksen voi keskeyttää ennen tilauskauden
loppua joko puhelimitse tai kirjeellä. Peruutus on tehtävä
vähintään kaksi viikkoa ennen tilausjakson alkamista.
Mikäli peruutus ei saavu määräaikaan mennessä,
laskutetaan tilaajan saamat lehdet irtonumerohintaan
sekä peruutuksen aiheuttamat kulut 30 mk.

IRTONUMEROMYYNTI
Akateeminen kirjakauppa (Helsinki, Lappeenranta, Oulu,
Tampere), Suomalainen Kirjakauppa (Joensuu, Jyväskylä,
Kuopio, Mikkeli, Rovaniemi, Vaasa), Turun Kansallinen
kirjakauppa.

ISSN 0358-7517

SISÄLLYS

Sanastokeskuksen syksy <i>Minna Isoherranen</i>	3
Krista Varantola, asiantuntija kehä III:n ulkopuolelta <i>Minna Isoherranen</i>	4
Per aspera ad astra? – Kokemuksia tutkielmahankkeesta <i>Inkeri Vehmas-Lehto</i>	6
EU termistöä venäjäksi <i>Kati Huhtala</i>	9
EU:n kielitilanne muutosten ja haasteiden edessä <i>Johanna Suomalainen</i>	11
Suomenkielistä täydennystä Eurodicautom-termipankkiin <i>Mari Suhonen</i>	12
Uudistuksia Tietotekniikan termitalkoissa <i>Katri Seppälä</i>	16
TNC återuppstår!	18
Maankäyttö- ja rakennuslain minisanastosta	18
Termiharava	20
Kirjallisuutta	21
Summaries	24

Lukijapalautetta voi lähettää Tekniikan Sanastokeskukseen (osoite alla) tai sähköpostitse osoitteeseen terminfo@tsk.fi

TERMINFO INTERNETISSÄ <http://www.tsk.fi/ti/>

TSK:N YHTEYSTIEDOT

osoite Albertinkatu 23 A 12
00120 Helsinki
puhelin (09) 2709 1060
faksi (09) 608 859
sähköposti tsk@tsk.fi, terminfo@tsk.fi
Internet <http://www.tsk.fi>

TERMIPALVELU (MAKSULLINEN EI-JÄSENILLE)

puhelin (09) 608 876
faksi (09) 608 859
sähköposti termipalvelu@tsk.fi

Sanastokeskuksen syksy

Kulunut syksy on ollut vilkasta aikaa TSK:lle. Laaja Eurodicautom-termipankin täydennys hanke saatiin menestyksekkäästi päätökseen, ja työn tulokset tulevat termipankin käyttäjien saataville piakkoin. Eurodicautom on Euroopan komission termipankki, joka on maksuttomassa käytössä Internetissä, osoitteessa <http://eurodic.ip.lu>. Termipankkia kannattaa käydä kokeilemassa, ellei se entuudestaan ole tuttu – suomenkielistä aineistoa sieltä löytyy jo n. 200 000 termitietueen verran. Edic-hankkeen tuloksista ja sen tekijöistä enemmän sivulla 12 *Mari Suhosen* kirjoittamassa artikkelissa *Uutta suomenkielistä täydennystä Eurodicautom-termipankkiin*.

TSK:n syksyyn kuului perinteiden mukaisesti myös vaalikokous. Tänä vuonna kokous järjestettiin tiistaina 24. lokakuuta Lord-hotellissa. Jäsenistölle suunnattu kokous keräsi paikalle runsaasti kiinnostuneita kuulijoita. Vaalikokouksen pääasiallisena tehtävänä oli vahvistaa yhdistyksen vuoden 2001 toimintasuunnitelma ja talousarvio sekä valita uudet jäsenet erovuorossa olevien hallituksen jäsenten tilalle. Vaalitoimikunnan esityksen mukaisesti nykyinen hallitus jatkaa toimintaansa myös vuonna 2001. Hallituksen jäsenistä on Terminfossa esitelty jo puheenjohtaja *Mikael Reuter* (2/2000) ja varapuheenjohtaja *Kari Kaartama* (3/2000). Tässä numerossa esitellään *Krista Varantola*, *asiantuntija kehä III:n ulkopuolelta* (s. 4). Muut hallituksen jäsenet ovat *Sirpa Kuusisto-Niemi*, *Markku Lammi*, *Aatto J. Repo* ja *Seija Suonuuti*.

Sanastokeskuksen syksyyn mahtuu myös henkilövaihdoksia. Toiminnanjohtaja *Kristian Miettinen* siirtyi uuden työnantajan palvelukseen lokakuun lopussa ja hallitus nimitti vt. toiminnanjohtajaksi 1.11.2000 alkaen *Virpi Kalliokuusen*. Samalla myös Terminfon päätoimittajuus siirtyi Kalliokuuselle.

Muutoksia on tapahtunut muuallakin – edellisessä Terminfon numerossa kerroimme, että TSK:n ruotsalainen sisarjärjestö TNC on ajautunut konkurssiin. Onneksi tilanne kääntyi Ruotsissa nopeasti parempaan päin ja uutta TNC:tä on pystytetty jo jonkin aikaa. Tarkemmin TNC:n tilanteesta kirjoittaa *Anna-Lena Bucher* sivulla 18.

Kuten Bucherkin kirjoituksessaan painottaa, on terminologia-alan yhteistyö suuri voimavara pohjoismaisille sanastokeskuksille. Pohjoismaista yhteistyötä parhaimmillaan edustaa Nordterm-yhteistyöelin. Tällä hetkellä TSK toimii Nordtermin puheenjohtajana ja perinteiset Nordterm-päivät tullaan järjestämään ensi kesänä Suomessa, Tuusulassa. Nordterm 2001-tapahtumaan odotetaan vieraita erityisesti Pohjoismaista, mutta myös muualta Euroopasta. Tapahtuman yhteydessä järjestetään lisäksi Nordtermin 25-vuotisjuhlat.

Kun siis vilkkaasta syksystä on selviydytty, alkaa valmistautuminen vilkkaaseen talvi- ja kevätkauteen. Ensi vuoden alkua värittävät niin pohjoismaisen terminologia-alan tapahtuman järjestelyt kuin perinteiset sanastoprojektit ja muut käynnissä olevat hankkeet.

Toivotan lukijoillemme rauhallista joulua ja mukavaa vuodenvaihdetta näiden vilkkaiden ajanjaksojen välille.

Minna Isoherranen
toimitussihteeri

Joulutauko termipalvelussa ja kirjastossa

Sanastokeskuksen termipalvelu ja kirjasto ovat suljettuna 22.12.2000 – 2.1.2001.

Joulutauon jälkeen palvelemme taas normaalisti arkisin klo 8.30 – 16.00.

Termtjänsten och biblioteket har julstängt

TSKs termtjänst och bibliotek är stängda 22.12.2000 – 2.1.2001.

Efter pausen betjänar vi igen normalt alla vardagar kl. 8.30 – 16.00.

Krista Varantola, asiantuntija kehä III:n ulkopuolelta

Minna Isoherranen

4 Tekniikan Sanastokeskuksen hallituksen jäsenistä esittelyvuorossa on *Krista Varantola*. Varantola on Tampereen yliopiston englannin kielen kääntämisen ja tulkkauksen professori ja tällä hetkellä hän on sapattivapaalla Suomen akatemian varttuneena tutkijana.

Vuonna 1984 valmistunut väitöskirja erikoisalojen kielenkäytöstä oli osaltaan vaikuttamassa kiinnostukseen terminologiaa kohtaan. TSK:n toimintaan Varantola tuli mukaan 1980-luvun lopussa. Ensi kontaktit TSK:hon tapahtuivat *Heidi Suonuutin* välityksellä. Vuonna 1990 valmistui Varantolan tekemä selvitys sanastotyön tilasta ja siitä, mihin TSK:n organisaationa kannattaisi tulevaisuudessa suunnata. Samana vuonna Varantola tuli Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton ehdokkaana mukaan TSK:n hallitukseen. Ja kuten Varantola itse huomauttaa, on hän edelleen "ainoa hallituksen jäsen kehä III:n ulkopuolelta". Varantola on hallituksen jäsenistä ollut eniten tekemisissä erikoiskielten tutkimuksen kanssa, tämä tekee hänestä myös hallituksen terminologia-alan asiantuntijan.

TSK:n hallituksen kokoonpanoon Varantola on erittäin tyytyväinen. "Hallitus on monipuolinen ja mukana on eri alan ihmisiä ja näkökulmia: kielenhuoltajia, standardisoijia, tekniikan alan asiantuntijoita ja tilaajien edustajia", Varantola kuvailee. Itse hän tuo hallitukseen korkeakoulumaailman edustajan näkökulman.

Hallituksen työrytmin Varantola kertoo vaihtelevan todella kiivaasta rauhalliseen. Varantolan mielestä kiivaat ja rauhalliset vaiheet ovat vuorotelleet sopivasti ja tuovat mukanaan sopivasti haastavia tilanteita.

Sanastotyön haasteet

Jo selvitystyössään vuonna 1990 Varantola pohti, mitä EU tuo mukanaan sanastotyöhön ja millaisia haasteita se asettaa alalla työskenteleville. Tuolloin esitetyt ennusteet osuivat oikeaan, sillä EU on tuonut paljon lisättyä sanastotyön tekijöille.

Varantola näkee sanastotyön laajentuvan EU:n myötä edelleenkin. Tekniikka ei kuitenkaan ole enää pääalana, vaan mukaan tulee, ja on jo tullutkin, monien muiden toimialojen sanastotyötä. Uusien alojen mukaantulo asettaa kysymyksen, sopivatko tekniikan aloilla kehitetyt menetelmät "pehmeiden alojen" sanastotyöhön? Se jää nähtäväksi ja uudet haasteet tuovat alalle varmasti monia mielenkiintoisia tutkimusprojekteja ja kehityshankkeita.

Sanastotyön alalla Varantola näkee muutenkin selkeän muutospaineen. Työmenetelmiä tulee kehittää, koska myös elektroninen tiedonsaanti, -haku ja -hallinta kasvavat jatkuvasti. Varantolan mukaan TSK:n rooli tietotekniikan hyödyn-täjänä ja kehittäjänä tulee kasvamaan: "TSK:n tärkein pää-oma on osaaminen ja miten osaamista voidaan kehittää ajan tarpeiden mukaan". Myös sanastojen käyttäjien tarpeet ovat

muuttumassa, mikä asettaa omat haasteensa sanastojen ja sanakirjojen tekijöille. "Sanastojen ja sanakirjojen tekijöiden tulee olla ajan tasalla uusien välineiden ja niiden tarjoamien mahdollisuuksien osalta", Varantola kertoo.

Varantola on myös omassa tutkimuksessaan kiinnostunut tietotekniikan tarjoamista mahdollisuuksista ja erityisesti tietotekniikan käyttäjäystävällisyydestä. "*Human-driven technology*" on sanonta, jota Varantola mielellään käyttää kiinnostuksen kohteestaan.

TSK:n rooli tulevaisuudessa on Varantolan mielestä muuttumassa siten, että konsultoinnin osuus perustyön ohella kasvaa jatkuvasti. "TSK:n tehtävänä on myös olla terminologia-työn kehityskeskus ja terminologia-alan edelläkävijä. Eikä pidä unohtaa, että TSK:lla on tarjottavaa myös ulkomaille; sanastotyön menetelmät, tutkimus ja kehitystoiminta ovat sellaista pääomaa, jota tarvitaan muuallakin", Varantola enteilee tulevaisuutta.

Leksikografia ja terminologia

Varantola tarkkailee terminologian maailmaa leksikografian näkökulmasta. Hän kertoo, että leksikografien ja terminologien välillä vallitsi pitkään eräänlainen vastakkainasettelu. Nyttemmin raja-aidat ovat Varantolan mielestä kaatuneet ja terminologit ja leksikografit toimivat enemmän yhteistyössä kuin aiemmin. Kaikki osapuolet hyötyvät tilanteesta, ja kun teoreettinenkin vastakkainasettelu on katoamassa, voidaan sanakirjoja ja sanastoja laatia yhteistyössä.

Sanastotyö on kääntäjälle tärkeä työkalu

Tampereen yliopiston englannin kielen kääntämisen ja tulkkauksen professorina Varantola tietää käytännön näkökulmasta, että kääntäjäopiskelijoille terminologian kurssit ovat hyödyllisiä ja yleensä myös mieluisia. "Kääntäjän työssä terminologia on yksi keskeisimmistä asioista, terminologisen ajattelun perusteet pitäisi olla jokaisella kääntäjällä hallussa", Varantola painottaa. Valtaosa kääntämisestä on tiedonhakua ja ennen kuin itse työtä voi edes aloittaa, on perustiedot etsittävä ja selvitettävä.

Käytännön harjoitusta sanastotyöhön ja terminologiaan Tampereen yliopiston kääntäjäopiskelijat saavat harjoittelujaksolla TSK:ssa. Sanastokeskuksessa on jo 1990-luvun alusta asti ollut kesäharjoittelija Tampereen yliopistosta.

Muunlaista yhteistyötä TSK:n ja korkeakoulujen välillä ovat sanastotyön kurssit sekä yhteiset tutkimusprojektit. Varantolan mukaan yhteisprojektit ovat antoisia, sillä terminologian tutkimus ilman käytännön sovellutuksia ei hänen mielestään voi tuottaa kovin antoisia tuloksia. Varantola kysyykin pragmaattikkona jatkuvasti itseltään kysymyksen "miten tätä voisi hyödyntää käytännössä".

Poimintoja Krista Varantolan julkaisuista:

Varantola, K. 1980. *On simultaneous interpretation*. Turun kieli-instituutin julkaisuja 1. Turku.

Varantola, K. 1984. *On noun phrase structures in engineering English*. Annales Universitatis Turkuensis, Ser B, 168. Turku. 252 s.

Varantola, K. 1986. *Ammattikieli ja yleiskieli*. Terminfo 4/1986.

Suonuuti H. & Varantola, K. 1986. *The World of Terminology in One Volume*. Terminfo 4/1986.

Varantola, K. 1988. Term banks, text banks and bank users. Teoksessa *Proceedings of the Nordic Symposium on Datamatstoettet leksikografi og terminologi 5-6.11.1987, Copenhagen*.

Varantola, K. 1989. *Sanastotyö - loistavia yksilösuorituksia vai joukkuepeiliä?* Terminfo 3/1989.

Varantola, K. 1990. *Tekniikan suomi yhdentyvässä Euroopassa. Sanastotyön merkitystä koskeva selvitys*. SITRAn rahoittama esitutkimus. Helsinki. 63 s.

Varantola, K. 1992. Lexicographical and terminological tools in translation. Teoksessa *Terminologiläran och dess relation till andra områden*. Nordisk forskarkurs i Mariehamn, Åland, september 1990. Nordterm 4. Stockholm.

Varantola, K. 1993. Är en ordbok en bok där man inte hittar vad man letar efter? Teoksessa *Behovet och nyttan av terminologiskt arbete på 90-talet*. Nordterm Symposium, 1991. Nordterm 5. Helsingfors.

Varantola, K. 1994. *Termit ja termien taustat*. Terminfo 5/1994.

Varantola, K. 1998. *Mitä kääntäjä odottaa sanakirjaltaan?* Terminfo 3/1998.

Kalliokuusi, V. & K. Varantola. 1998. *From general dictionaries to terminological glossaries*. EURALEX '98 Proceedings. osa II.

Varantola, K. 1999. Korpukset sanastotyön lähteinä. Teoksessa *Toimikunnista termitalkoiisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Tekniikan Sanastokeskus. Helsinki.

Varantola, K. 1999. *Ammattikielisen viestinnän tulevaisuus*. TSK:n juhlaseminaari 29.10.99. Terminfo 4/1999.

Kalliokuusi, V & K. Varantola. In print. *User-Sensitive Lexical Databases. A case of lexical knowledge management*. EURALEX 2000 Proceedings, osa I.

Monessa mukana

Varantolalla on myös muita luottamustehtäviä niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Hänet valittiin elokuussa kaksivuotiskaudeksi Euralexin puheenjohtajaksi. Euralex on sanakirjojen ja sanakirjatutkimuksen tekijöiden organisaatio, joka Varantolan mukaan on saanut yhä enemmän myös terminologeja mukaan toimintaansa.

Kotimaassa Varantola toimii Valtion tiede- ja teknologia-neuvoston jäsenenä. Neuvosto on hänen mukaansa erinomainen näköalapaikka, jossa luodaan tiede- ja teknologiapolitiisia linjoja. Varantola pyrkii yhtenä neuvoston humanistijäsenenä pitämään pehmeiden arvojen puolta nykyisessä kovien arvojen maailmassa. "Pelkkä välittömän hyödyn yhteiskunnan ihannointi ei ole kovin kestävä", Varantola toteaa.

Pohjoismaista perspektiiviä korkeakouluopetukseen tarjoaa jäsenyys Pohjoismaiden ministerineuvoston korkeakoulu yhteistyön johtoryhmässä. "Pohjoismaita yhdistävät yhteiset ajattelu- ja toimintatavat sekä usko koulutuksen merkitykseen", Varantola sanoo. Kaikissa pohjoismaissa yhteinen

6 huoli on yliopistojen perusopetuksen resurssointi – mikäli perusta on huterana, sortuvat myös ylempät kerrokset helposti. Varantola tarkastelee pohjoismaista yhteistyötä ja henkistä yhteenkuuluvuutta mielellään laajemmasta eurooppalaisesta tai globaalista perspektiivistä, eikä pidä yhteistyötä pelkääntään Pohjoismaiden sisäisenä asiana.

Sapattivuotena aikaa omille ajatuksille

Varantola on parhaillaan sapattivapaalla, sapattivuoden aikana hänellä on aikaa keskittyä omaan tutkimukseensa kieliteknologian ja kääntäjien elektronisten apuvälineiden parissa. Virkaan palaaminen on edessä elokuussa 2001. Ennen sitä Varantola ehtii tehdä useita tutkimusvierailuja ulkomailla ja kotimaassa sekä keskustella eri tahojen kanssa tutkimuskoh-teistaan. ”Sapattivapaalla ehtii miettiä ja keskustella asioista eri tavalla kuin oman työn lomassa”, hän kertoo.

Vapaa-aikanaan Varantola lukee mielellään, urheilulajeis-ta pyöräily ja uinti ovat rakkaimpia. Kesäisin aika kuluu Turun saaristossa veneillen ja rentoutuen. Ja oli sitten kesä tai talvi, niin perjantai-päiviin kuuluu aina *Suomen kuvalehden* piilosanan ratkaiseminen.

Tasavallan presidentti ja ritarikuntien suurmestari *Tarja Halonen* on itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta 2000 myöntänyt Krista Varantolalle Suomen Valkoisen Ruusun I luokan ritarimerkin. TSK:n väki onnittelee!

Helsingin yliopiston käännöstieteen laitoksella Kouvolassa on meneillään suomi–venäjä metsätaloussanakirjahanke, johon on saatu myös ulkopuolista rahoitusta (EU:n Interreg-rahaa ja Metsämiesten Säätiön apuraha). Sanastotyön tekevät opiskelijat opinnäytetöinään, ja sanakirja kootaan näiden pohjalta. Ehkäpä siitä kokemuksesta, jota olen saanut hankkeen vastuuhenkilönä ja tutkielmien ohjaajana, voi olla hyötyä muillekin. Hanke ei tosin kelpaa esimerkiksi siitä, miten sanakirjahan- ketta tulee hoitaa, mutta ainakin siinä on ollut tarpeeksi ongelmia pohdittavaksi.

Hankkeen historia

Kun kiinnostuimme enemmän terminologisesta tutkimuksesta 1990-luvun puolivälissä, vaikutti metsäala mielekkäältä terminologiselta tutkimuskohteelta näin puunjalostustehtaiden piippujen varjosta katsottuna. Hanke täsmentyi sitten metsänhoito- ja metsäekologiasanastoon, sillä kumpikin on huonosti tai ei ollenkaan edustettuna *Lexicon Forestale* -sanakirjassa (1979) ja Jagodkinin Suomalais–venäläisessä *metsäteknillisessä sanakirjassa* (1984/1996).

Kustantajaksi saimme syksyllä 1996 Metsälehti Kustannuksen, jossa oltiin muutoinkin teettämässä suomi–englanti–metsäsanakirjaa. Sanakirjan suunta, suomi–venäjä, on määräytynyt kustannuspoliittisista syistä. Venäjä–suomi-sanakirjan laatiminen olisi arvattavasti ollut helpompaa.

Työ on kesken, mutta tähänastisten tulosten (n. 1100 tietuetta) perusteella on tarkoitus julkaista alkuvuodesta 2001 esisanakirja.

Millainen sanakirja?

Sanakirjamme kohderyhmänä ovat ennen kaikkea kääntäjät. Siksi se sisältää enemmän tietoa kuin tavalliset kaksikieliset sanakirjat: vieraskielisten vastineiden lisäksi siinä on määritelmiä, selitteitä ja tarvittaessa kommentteja erikielisten käsitteiden vastaavuuden laadusta ja asteesta. Toisaalta sanakirjan sisältö jättää toivomisen varaa. Kirja ei kata koko metsätaloutta ja metsäekologiaa, perustuuhan se opiskelijoiden tutkielmiin, joissa on edustettuna vain osa niihin kuuluvia aihealueita.

Sanakirja eroaa Tekniikan Sanastokeskuksen laatimista sanastoista ensinnäkin siten, että se ei ole normatiivinen; opiskelijalla ei ole valtuuksia norminmuodostukseen. Toiseksi (vrt. Kalliokuusi & Seppälä 1999:82) venäläisten vastineiden joukossa on myös sellaisia, joita ei venäläisissä teksteissä käytetä, ts. käännösehdotuksia vastineettomille suomalaisille termeille. Kääntäjänhän on joka tapauksessa löydettävä jokin keino ilmaista tulokielellä sellainenkin käsite, jota ei tässä kielessä ole. Sanakirja on kuitenkin laadittu siten, että sanakirjan käyttäjä pysyy selvillä siitä, milloin on kysymys aidosta tulokielisestä termistä ja milloin käännösehdotuksesta.

Olemme myös tinkineet määritelmille asetettavista vaatimuksista. Määritelmät eivät välttämättä muodosta keskenään loogista kokonaisuutta, sillä ne on saatettu jättää siihen muotoon, jossa ne ovat olleet lähdekirjallisuudessa. Sanakirjassa on mukana myös venäjänkielisiä, venäläisten käsitteiden määritelmiä. Niiden tarpeellisuudesta on ollut keskustelua kustantajan kanssa, mutta olemme pitäneet niistä kiinni, koska niistä on kääntäjälle apua hahmotettaessa suomen ja venäjän käsite-eroavuuksia.

Kaiken kaikkiaan sanakirja laaditaan samojen periaatteiden mukaan kuin HY:n käännöstieteen laitoksen uusien termittutkielmien sanastot yleensä (ks. Vehmas-Lehto 2000).

Työn vaiheet ja menetelmät

Työ alkoi varsinaisesti syksyllä 1996, jolloin yksi proseminaari-ryhmä otti aiheensa metsäalalta. Ensimmäinen tehtävämme oli jakaa metsäala aihealueisiin, esim. hakkuut, taimikonhoito, biottiset taudit jne. Osa ryhmäläisistä jatkoi työtä seminaarissa tarkoituksenaan pro gradu -tutkielman aikaansaaminen. Näistä osa on sittemmin jättänyt työn kesken, mutta toisaalta uusia kiinnostuneita on tullut mukaan koko ajan.

Opiskelija tutustuu aihealueeseensa lukemalla ensin suomenkielisiä tekstejä ja tutustumalla sellaisiin sanastoihin, joissa suomalaisia käsitteitä on määritelty (Avain Suomen metsäteollisuuteen, Granvik 1988 ja 1993, Metsäsanasto, Ympäristösanasto). Näistä hän valitsee mukaan otettavat termit pyrkien käsitteenmukaiseen järjestelmällisyyteen. Suomalaisen termin lähteenä on ollut myös Metsälehti Kustannuksessa laadittu sanastopohja, joka on osittain varustettu käsitteiden määritelmien.

Vastinelähteinä ovat olleet ennen kaikkea autenttiset, kääntämättömät venäläiset tekstit. Käännöksistä löytyneitä vastineita olemme kelpuuttaneet – asiantuntijatarkistusten jälkeen – vain silloin, kun aitoa venäläistä vastinetta ei suomalaiselle käsitteelle ole löytynyt.

Myös muutamia määritelmällisiä sanakirjoja on löytynyt (hujko 1995, Kireev 1984, Šegel'man 1999 ja 2000, Terminologi eskij slovar' po special'nosti lesoustrojstvo i lesoinventarizacija). Kaksikielisiä sanakirjoja, joissa ei ole määritelmiä, käytämme lähteinä varauksin.

Vastineita etsittäessä ja muodostettaessa olemme saaneet asiantuntija-apua ennen kaikkea Venäjän metsävarojen tutkimus- ja tiedotuskeskuksesta Moskovasta sekä tekn. toht. *Ilja Shegelmanilta* Petroskoin yliopiston metsätieteellisestä tiedekunnasta. Terminologista asiantuntemusta on antanut prof. *Aleksandr Gerd* Pietarin yliopiston soveltavan kielitieteen laitoksesta.

Pro gradu -tutkielmat koostuvat substanssialan, sanastotyön menetelmien ja työprosessin kuvauksesta, sanastosta ja sen kommentoinnista. Koska kysymys on tieteellisistä tutkielmista, opiskelijat merkitsevät töihinsä tarkoin termien, vas-

tineiden, määritelmien ja selitteiden lähteet. Näin tuloksia voidaan tarkastella ja kritisoida sekä terminologisesta että metsätieteellisestä näkökulmasta ennen sanakirjan laatimista. Sanakirjassa lähdemerkinnät on säilytetty, mutta tietueita on tiivistetty. Sanastohankkeen koordinoijana ja sanakirjan kokojana toimii FM *Päivi Pasanen*.

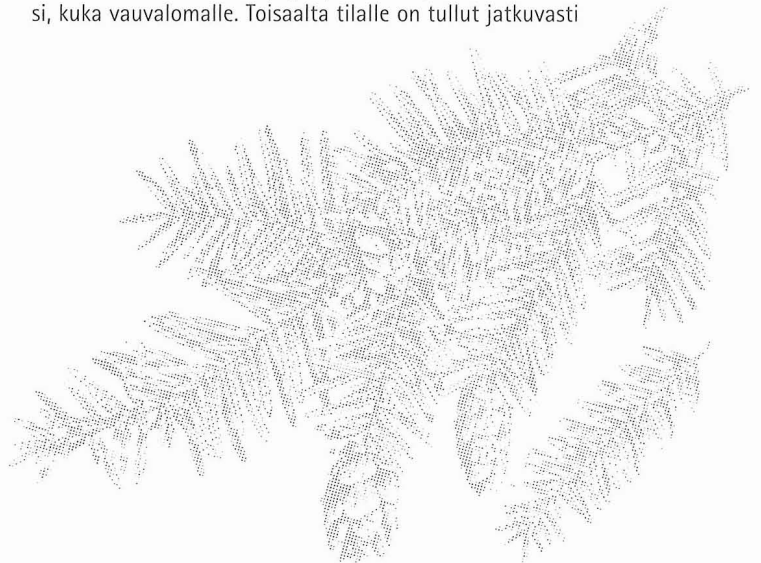
Tutkielmien sanasto-osuudet on tallennettu prof. *Lauri Carlsonin* muokkaamalla versiolla Tradoksen MultiTerm-ohjelmasta, ja sanakirjan muotoilemista lopulliseen asuun helpottaa FL *Igor Koudachevin* laatima lisäohjelma.

Vaikeuksia

Hanke ei ole oikein pysynyt aikataulussa mm. sen vuoksi, että jo perustietojen ja etenkin venäjänkielisen kirjallisuuden hankkimiseen, asiantuntijasuhdeiden luomiseen yms. meni odottamattoman paljon aikaa. Pro gradu -tutkielmia on valmistunut vasta kolme kappaletta; tosin kandidaatintutkielmia ja seminaariesitelmiä on koossa parikymmentä. Meille on käynyt siis samoin kuin *Pirjo Lehtiniemelle* (1998), jolta meni "kolmen vuoden työhön viisi vuotta". Aikataulun kuromiseksi olenkin palkannut osa-aikaisiksi tutkimusavustajiksi FM *Tuija Juottosen* ja FM *Irina Koudachevan*.

Tehtävä on ollut todella haasteellinen, ja joka alalla on täytynyt nousta tyvestä puuhun: eiväthän opiskelijat ole sen paremmin terminologeja kuin metsäalan asiantuntijoitakaan. Myös omasta heikosta metsäalan tuntemuksestani on ollut harmia. Olen esimerkiksi saattanut antaa opiskelijalle niin vaikean tehtävän (mm. suomalaisten ja venäläisten metsätyyppijakojen vertaamisen), että hän on kaikonnut koko hankkeesta. Odottamattoman vaikeita ovat olleet myös sanakirjan rakenneratkaisut, niin makrorakenteen kuin mikrorakenteenkin tasolla (ks. Vehmas-Lehto 2000).

Kaikkein eniten on työtä hankaloittanut opiskelijoiden vaihtuvuus: kuka on siirtynyt työelämään, kuka stipendiaatiksi, kuka vauvalomalle. Toisaalta tilalle on tullut jatkuvasti

uusista opiskelijoista niin, että järjestelmällisyydestä on ollut turha haaveilla. Tunsinkin piston sydämessäni, kun luin *Olli Nykäsen* (1999:62) toteamuksen, että hyvin tuloksiin päästään vain, jos projektit ovat hyvin suunniteltuja ja kurinalaisesti toteutettuja. Jälkipolville voin antaa neuvoksi, että opiskelijoiden kanssa tehtäville hankkeille kannattaa asettaa realistiset tavoitteet.

Jotkin asiat olisi kannattanut tehdä toisin. Suunnitteluun olisi pitänyt käyttää enemmän aikaa; opiskelijat olivat nimitäin työssä mukana jo silloin kun varsinaisia suunnitelmia vasta tehtiin ja ulkopuolista rahoitusta haettiin. Toiseksi opiskelijat olisi pitänyt tutustuttaa järjestelmällisemmin sanastotyön periaatteisiin. Kolmanneksi olisi varmaan kannattanut muodostaa säännöllisesti kokoontuva projektiryhmä. Oppia ikä kaikki.

Voittoja

Suhtaudun hankkeeseen vähän kuin äiti vaikeaan lapseen. Hankalahan se on ollut, mutta pois sitä ei antaisi. Positiiviset puolet jäävät kuitenkin päällimmäisiksi. Ovathan opiskelijat päässeet käytännön työn kautta tutustumaan sanastotyön periaatteisiin ja saaneet samalla tietoa metsäalasta ja sen termistöstä. Hanke on myös tarjonnut heille mielekkään tutkimustehtävän, joka palvelee yhteiskunnan tarpeita.

Verrattuna normaaliin graduntekoproessiin yhteishanke on kannattava: kirjallisuuden ja asiantuntijoiden hankinnassa saadaan synergiaetuja, opiskelijoista on toisilleen tukea, ja ohjaajakin pääsee substanssialasta perille paremmin kuin ohjatessaan sekaisin kaikkea mahdollista maan ja taivaan väliltä.

Hanke on herättänyt myönteistä kiinnostusta yliopistopiireissä – onhan opiskelijoiden tutkimusryhmä ainakin humanistisilla aloilla harvinainen työmuoto. Erityiskiitoksen saimme kansainväliseltä slaavilaisten ja balttilaisten kielten yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen arviointiryhmältä, jonka lopuraportti julkistettiin 29.8.2000.

Tuntuu myös mukavalta, kun Kymenlaakson maakuntajohtaja *Tapio Välinoro* sanoi, että tällaisia erinomaisia EU-hankkeita pitäisi olla enemmän (HY:n aikuiskoulutuskeskuksen Kotkan ja Kouvolan yksikköjen johtokunnan strategia-päivät Kotkassa 24.-25.8.2000). Hanke voinee siis puutteistaan huolimatta toimia kannustavana esimerkkinä.

Lähteet

Avain Suomen metsäteollisuuteen. 2. painos. Talousviestintä, Helsinki 1996.

Čuhjko, V. F. (red.) 1995. *Mnogojazyčnyj tolkovyj slovar' lesotekničeskij terminov/Multi-lingual Explanatory Dictionary of Forest Technical Terms*. Mekor, Moskva.

Granvik, B. A. 1988. *Puu- ja metsäteknologian peruskäsitteitä ja termejä. Osa 1 Puutiede*. Helsingin yliopisto, metsävarojen käytön laitos, Helsinki.

Granvik, B. A. 1993. *Puu- ja metsäteknologian peruskäsitteitä ja termejä. Osa 2 Metsäteknologia*. Helsingin yliopisto, metsävarojen käytön laitos, Helsinki.

Jagodkin, N. N. 1984/1996: *Finsko-russkij lesotekničeskij slovar'*. Tallinn, Loris, 1996.

Kalliokuusi, Virpi & Seppälä, Katri 1999. Vastinetyö sanastoprojektissa. *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Tekniikan Sanastokeskus, Helsinki, 77-90.

Kireev, D. M. 1984. *Ekologo-geografičeskije terminy v lesovedenii. Slovar'-spravočnik*. Nauka, Novosibirsk.

Lehtiniemi, Pirjo 1998. *Suomalainen ja venäläinen metsävarojen arviointitermistö sanastotyön kohteena*. Esitelmä metsäalan termiseminaarissa "Puun ja kuoren välissä". Helsingin yliopiston Kouvolan laitokset, Kouvola 20.-21.3.1998.

Lexicon forestale. Ahlsved, K.-J.; Mandesville, H.; Weissenberg, K. von (toim.). Porvoo, WSOY 1979.

Metsäsanasto. Metsäkeskus Tapio, Helsinki 1995.

Nykänen, Olli 1999. Sanastoprojektin vaiheet. *Toimikunnista termitalkoisiin. 25 vuotta sanastotyön asiantuntemusta*. Tekniikan Sanastokeskus, Helsinki, 62-71.

Šegel'man, Ilja 1999. *Lesopromyšlennyj slovar'*. Izdatel'stvo Petrozavodskogo gosudarstvennogo universiteta, Petrozavodsk.

Vehmas-Lehto, Inkeri 2000. *Terminologinen tutkielma oppinäytetyönä ja oppimisen välineenä*. Kääntäjä 9.

Ympäristösanasto. Ympäristöalan keskeiset käsitteet ja termit. Tekniikan Sanastokeskus. Gummerus, Jyväskylä & Helsinki 1998.

EU termistöä venäjäksi

Kati Huhtala

Venäjän ja EU:n välinen kanssakäyminen lisääntyy jatkuvasti, onhan EU Venäjän tärkeimpiä kauppakumppaneita. Venäjän tiedeakatemian Eurooppa-instituutin alainen Eurooppa-tutkimuksen yhdistys (The Association of European Studies, AES) on julkaissut vuonna 1998 Eurooppa-aiheisen sanakirjan *Glossary on the European Integration. Terms of the European Union's Treaties and Agreements* (Interdialekt+, Moskova 1998). Sanakirja sisältää laajalti erilaisista EU-sopimuksista ja -asiakirjoista koottua sanastoa.

Venäjän Eurooppa-tutkimuksen yhdistys AES

AES on vuonna 1992 virallisesti rekisteröity organisaatio, jonka henkilöstöön kuuluu tutkijoita ja professoreita Venäjän eri yliopistoista ja tutkimuslaitoksista sekä asiantuntijoita maan hallinnosta ja yksityiseltä sektorilta. Yhdistys kuuluu vuonna 1994 perustetun The World Union of European Community Studies Associations (ECSA-World) perustajajäseniin.

AES:n päätavoitteet:

- tukea Eurooppa-tutkimuksen kehittämistä Venäjällä, sisältäen integraation, politiikan ja talouden, tieteen ja teknologian, kulttuurin, koulutuksen, lakiasiat, tiedottamisen, sosiaaliasiat
- kehittää kansainvälistä yhteistyötä
- edistää koulutusta ja opetusta kyseisillä aloilla
- tehdä julkaisutyötä.

AES:n toimintaan osallistuu yli 30 Venäjän tiedeakatemian tutkimuslaitosta (näitä ovat mm. Institute of Europe, Institute of the USA and Canada, Institute of World Economy and International Relations ja Institute of State and Law), sekä näiden lisäksi 23 eri yliopistoa ja muita tutkimuslaitoksia. Yhdistyksen keskeisiä tehtäviä on kerätä, analysoida ja välittää tietoa EU-asioista kiinnostuneille tutkimuslaitoksille, yliopistoille sekä valtion ja liike-elämän eri tahoille niin Venäjällä kuin muissakin maissa. AES:llä onkin läheiset suhteet moniin kansallisiin Eurooppa-tutkimusyhdistyksiin ja ulkomaisiin yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin (esim. Saksassa, Belgiassa, Ranskassa, Kreikassa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa).

Glossary on the European Integration. Terms of the European Union's Treaties maksaa 240 mk ja sen voi tilata Translatio Rustica Oy:stä.

The Association of European Studies, AES (1998).
Glossary on the European Integration.
Terms of the European Union's Treaties and Agreements
Interdialekt+, Moskova 1998.
ISBN 5-89520-011-7

Sanakirja Euroopan integraatiosta

Sanakirja sisältää termistöä viidellä eri kielellä: englanniksi, venäjäksi, ranskaksi, saksaksi ja hollanniksi. Kirja on jaettu viiteen päälukuun aihepiireittäin ja lukujen sisältö on seuraavanlainen:

1. *Sopimukset*: käsittää erilaisia EU:n sopimuksia, kuten perustamissopimukset ja liittymissopimukset. Sisältää myös sopimuksia koskevaa termistöä.
2. *EU:n instituutiot ja niiden rakenne*: mm. Euroopan neuvosto, parlamentti, komissio, tuomioistuim.
3. *EU-toiminnan laillinen perusta*: EU-säädösten termistöä, kansalaisoikeudet, puolustusyhteistyö.
4. *EU-politiikka ja -toiminta*: talous, rahaliitto, maatalous, liikenne, ympäristöasiat.
5. *Kansainvälinen politiikka*: kauppapolitiikkaa, yhteistyökumppaneista.

Sanakirjan lopussa on hakemisto kaikilla viidellä kielellä. Kirjassa annetaan useimmiten termeille ja ilmauksille vain erikieliset vastineet, mutta yleensä keskeisille instituutioille (esim. *European Council*) ja muille vastaavanlaisille tahoille ja ilmiöille (esim. *the first pillar*) annetaan myös venäjänkielinen määritelmä.

EU-sanakirjoja ja -sanastoja on monilla muilla kielillä laadittu lukemattomia, mutta venäjäksi tämä julkaisu on ensimmäinen lajissaan. Se on laadittu Euroopan komission ja sen Moskovan edustuston avustuksella. Kuten Euroopan komission Moskovan edustuston johtaja *Ottokar Hahn* toteaa kirjan alkusanoissa, sanakirja on erittäin hyvä lisä ja apukeino Venäjän ja Euroopan suhteiden jatkuvassa kehittämisessä. Se on hyödyllinen apuväline yritettäessä ymmärtää Euroopan unionin monimutkaista rakennetta, sen laillista perustaa, politiikkaa ja kansainvälisiä suhteita.

Eryistä hyötyä sanakirjasta on laatijoidensa mukaan niille venäläisille tahoille, jotka ovat kasvavassa määrin tekemisissä EU-asiakirjojen kanssa, sillä erilaiset EU-kontaktit lisääntyvät jatkuvasti ja Venäjän Federaation ja Euroopan unionin välinen yhteistyö kehittyy erittäin nopeasti. Koska termeille esitetään englannin-, ranskan-, saksan- ja hollanninkieliset vastineet, on sanakirja hyvin käyttökelpoinen myös esim. niille ulkomaisille tahoille, jotka haluavat harjoittaa liiketoimintaa ja toimia yhteistyössä Venäjän kanssa.

Sanakirjan tekijät toteavat esipuheessa, että koska tämä on ensimmäinen painos sanakirjasta, se vaatii vielä kehittämistä, ja toinen painos onkin jo suunnitteilla.

Päivitys minisanastoon EU-nimistöä neljällä kielellä, fi-sv-en-ru / Terminfo 3/1997

Kati Huhtala on verrannut *Glossary on the European Integration. Terms of the European Union's Treaties and Agreements* -sanakirjan ja vuonna 1997 laatimansa *EU-nimistöä neljällä kielellä* -minisanaston sisältöä. Ohessa korjauksia, joita minisanastoon on tehty sanakirjan pohjalta.

Minisanasto *EU-nimistöä neljällä kielellä (fi-sv-en-ru)* on julkaistu Terminfossa 3/1997 ja sitä on kommentoitu myös Terminfon numerossa 4/1997.

Hyödyllisiä yhteystietoja:

AES:n toimintaan voi tutustua yhdistyksen kotisivuilla:
<http://www.aes.org.ru>
 s-posti: aes@centro.ru

Euroopan komission Moskovan edustuston kotisivu:
<http://www.eur.ru/eng/index.html>

Translatio Rustica Oy
 Venäläisten kirjojen ja lehtien maahantuonti ja myynti
 p. 09-272 7070, faksi 09-272 7070
 s-posti: info@rustica.fi

Kirjoittajasta:

Kati Huhtala on valmistunut Tampereen yliopiston käännöstieteen laitoksen venäjän osastolta vuonna 1999. Tällä hetkellä hän työskentelee teknisenä kirjoittajana Nokialla. Huhtala on ollut TSK:ssa harjoittelijana vuonna 1997.

EU-nimistöä neljällä kielellä, fi-sv-en-ru

7

Euroopan atomienergiayhteisö; Euratom

sv Europeiska atomenergigemenskapen; Euratom
 en European Atomic Energy Community; EAEC; Euratom
 ru Европейское сообщество по атомной энергии; Евратом

9

Euroopan talousalue; ETA; Eta

sv Europeiska ekonomiska samarbetsområdet; EES
 en European Economic Area; European Economic Space; EEA; EES
 ru Европейское экономическое пространство; ЕЭП

11

Euroopan talouskomissio; ECE

sv Europeiska ekonomiska kommissionen; ECE
 en Economic Commission for Europe; ECE
 ru Европейская экономическая комиссия; ЕЭК

19

Euroopan komissio

sv Europeiska kommissionen
 en The European Commission
 ru Европейская комиссия

22

Tilintarkastustuomioistuin

sv Revisionsrätten
 en The Court of Auditors
 ru Палата аудиторов

23

Talous- ja sosiaalikomitea

sv Ekonomiska och sociala kommittén
 en The Economic and Social Committee
 ru Экономический и социальный комитет

25

Alueiden komitea

sv Regionkommittén
 en The Committee of the Regions
 ru Комитет регионов

40

pysyvien edustajien komitea

sv de ständiga representanternas kommitté
 en Permanent Representatives Committee; Coreper
 ru Комитет постоянных представителей; Корепер

EU:n kielitilanne muutosten ja haasteiden edessä

Johanna Suomalainen

Euroopan komission edustuston järjestämässä *Meet the Commission* -sarjassa käsiteltiin perjantaina 3.11. virallisten kielten asemaa laajenevassa EU:ssa. Tilaisuudessa oli puhujana kielikoordinaattori *Jyrki Lappi-Seppälä* komission käännöspalvelusta.

Tilaisuuden alussa Lappi-Seppälä kertoi toimenkuvastaan komission kieliasioiden koordinoituyksikössä. Lappi-Seppälää on kutsuttu "suomalaiskääntäjien henkiseksi johtajaksi". Itse Lappi-Seppälä kertoi vaatimattomammin vastaavansa pääasiassa käännösten laadunvalvonnasta ja huolehtivansa eri yksiköissä toimivien suomalaiskääntäjien asioista, etupäässä hallinnollisista ja koulutukseen liittyvistä.

Kieliasioiden koordinoituyksikön lisäksi komission käännöspalvelussa on seitsemän muuta tukiyksikköä, joiden tehtävänä on huolehtia eri osastojen yhteisistä kysymyksistä ja kielikohtaisista erityisongelmista. Tukiyksiköt on jaettu erityisaloittain vastaamaan mm. käännösten alihankinnasta, terminvonnasta sekä koulutuksesta ja kääntämisen teknisistä apuneuvoista. Komission käännöspalvelu on lisäksi jaettu asiakirjojen aihepiiriin mukaisesti kuuteen käännösosastoon. Jokaisessa käännösosastossa on yksitoista kieliyksikköä, yksi kutakin virallista kieltä kohti.

Määrä ja laatu – kääntämisen haasteet

Komission käännöspalvelussa toteutetaan Euroopan yhteisön perustajien vuonna 1958 ilmaisemaa demokraattista pyrkimystä ja yhdenvertaisuuden periaatetta, jonka mukaan kaikkia virallisia kieliä on kohdeltava samanarvoisina. Lappi-Seppälä painottaa, että jos kyseessä olisi pelkkä hallitusten välinen yhteistyö, jota toteuttaisivat pääasiassa diplomaatit ja muut virkamiehet, tultaisinkin kenties toimeen kahdella tai kolmella tärkeimmällä kielellä. Tähtäimessä on kuitenkin alusta alkaen ollut yhteisö, jonka toimintaan myös kansalaiset voivat osallistua omalla kielellään. Vuodesta 1995 lähtien – Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittyttyä EU:iin – jäsenvaltioita on ollut viisitoista ja virallisia kieliä yksitoista. Tulevaisuudessa virallisten kielten määrä voi kaksinkertaistua, sillä jokainen tällä hetkellä jäsenyyttä hakeva maa edustaa ainakin yhtä uutta kieltä. EU:n kielitilanne onkin suurten muutosten ja haasteiden edessä.

Komission käännöspalvelun kaksi keskeistä haastetta ovat määrä ja laatu. Kielten määrän lisääntyminen ja EU:n toiminnan laajentuminen uusille aloille aiheuttavat tekstien määrän jatkuvan kasvun. Vaikka kaikkea ei käännetä kaikille virallisille kielille, lähtökohtana on, että kaikkien jäsenmaiden kansalaiset voivat osallistua yhteisön toimintaan omalla kielellään. Näin ollen säädökset ja muut tärkeät asiakirjat tulee julkaista kaikilla virallisilla kielillä. Lisäksi EU:n maailmanlaajuisen merkityksen kasvaessa käännetään tekstejä yhä enemmän myös yhteisön ulkopuolisista kielistä ja ulkopuolisille kielille. Tällaisia kieliä ovat esimerkiksi venäjä, japani ja ara-

bia. Käännösten laatua tarkkaillaan ja sitä pyritään jatkuvasti parantamaan. Laatu on erityisen tärkeää, sillä useilla teksteillä on laajoja poliittisia, oikeudellisia tai taloudellisia vaikutuksia. Laatu pyritään varmistamaan kääntäjien valinnalla, jatkokoulutuksella ja erikoistumisella sekä käännösten tarkalla laadunvalvonnalla.

Monikielisyys on alusta alkaen ollut olennainen piirre EU:ssa. Jos samaa kielipolitiikkaa jatketaan, EU:ssa voi tulevaisuudessa olla yli 20 virallista kieltä. Virallisten kielten määrän nopea kasvu tuo mukanaan joukon uusia haasteita. Käännöspalvelussa on tähän mennessä pidetty erityisenä laatuvaatimuksena sitä, että kääntäjät kääntävät vain äidinkielleen. Lappi-Seppälän mukaan tulevaisuudessa tilanne ei välttämättä pysy näin ideaalisena. Virallisten kielten määrän mahdollisesti kasvaessa tulee mukaan joukko suhteellisen vieraita kieliä (esim. puola, unkar, slovenia ja viro). Käännöspalvelu joutuukin suuren haasteen eteen etsiessään esimerkiksi ranskankielisiä henkilöitä, jotka osaavat perusteellisesti jotain uusista virallisista kielistä. Toinen laatuksiteeri, josta tulevaisuudessa todennäköisesti joudutaan joustamaan, koskee välikieliä. Tähän mennessä ollaan pyritty kääntämään ilman välikieliä (esim. espanja-suomi). Tulevaisuudessa periaatteesta joudutaan luultavasti jossain määrin joustamaan (esim. espanja-suomi-viro).

Piiloviittausten verkosto

EU:n tekstit muodostavat Lappi-Seppälän mukaan "piiloviittausten verkoston", sillä tekstien sisällä on näkymättömiä yhteyksiä, eikä yksikään teksti ole muista irrallinen. Suomen kielen osalta Lappi-Seppälä painottaa, että nykyinen tekstikäytäntö on saanut alkunsa jo ennen Suomen virallista EU:iin liittymistä. 1990-luvun alussa käännetty EU:ia koskevat tekstit ovat pohjana myöhemmille käännöksille. Lappi-Seppälä sanookin EU:n kääntäjien "olevan naimisissa" 1990-luvun alussa tehtyjen tekstien – ja valitettavasti myös niiden virheiden – kanssa. Tilanne on kääntäjille hankala, sillä heillä ei ole juurikaan valtuuksia muokata lähdekielisen tai kohdekielisen tekstin kieltä.

Lappi-Seppälä myöntää, että EU:n tekstit ovat usein kömpelöitä ja vaikeaselkoisia. Hän toivoisikin, että jäsenvaltiot vaatisivat EU:n virkakielen selkeyttämistä, jotta tekstien kieleen saataisiin konkreettisia muutoksia. Yksittäisiä selkeyttämisyrityksiä on toki tehty, joista esimerkkinä on mm. *Fight the Fog* -kampanja (lisätietoa Internet-osoitteesta: <http://europa.eu.int/comm/translation/en/ftfog/>).

Kääntäjien EU

Uusien jäsenvaltioiden ja uusien virallisten kielten mukaantulo on merkinnyt henkilöstömäärän nopeaa kasvua. Komission käännöspalvelun kuudessa osastossa toimii noin

1 250 kääntäjää. Kääntäjät valitaan monivaiheisten kokeiden perusteella. Kokeisiin voi päästä avoimien kilpailujen kautta kuka tahansa korkeakoulututkinnon joko kielistä tai joltakin erikoisalalta omaava EU:n jäsenvaltion kansalainen. Itse kokeissa testataan etupäässä hakijan kielitaitoa. Hakijan tulisi hallita täydellisesti äidinkieltään ja perusteellisesti vähintään kahta muuta EU:n virallista kieltä.

Yli puolissa EU:n asiakirjoista on lähdekielenä englanti. Ranskankielisten lähtötekstien määrä on noin 35%, saksankielisten noin 5%, ja loppu jakaantuu vähemmän käytettyjen yhteisökielten kesken. Komission kääntäjät kääntävät vain äidinkielleen, useimmiten vähintään kahdelta yhteisökieltä. Käännösosastojen aihepiiriin mukainen jako mahdollistaa kääntäjien erikoistumisen joihinkin komission työn erikoisaloihin. Tätä erikoistumista helpotetaan kokoamalla termipankkeja ja muita tietolähteitä, järjestämällä koulutusta ja pitämällä yhteyttä alan asiantuntijoihin. Saman erikoisalan tekstit voivat kuitenkin sisältää eri tekstilajien tekstejä. Käännettäväksi voi tulla mm. lainsäädäntöehdotuksia, selontekoja, kokouspöytäkirjoja, puheita ja video- ja elokuvatekstyksiä.

Käännöspalvelu panostaa paljon teknisiin apuvälineisiin, jotta käännösten laatu säilyisi aikataulujen kiristytessä. Termipankki *Eurodicautom* (<http://eurodic.ip.lu>) sisältää tällä hetkellä noin viisi miljoonaa termiä, joista suomenkielisiä termejä on noin kaksisataatuhatta. Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö viitteinen – joskin suomen- ja ruotsinkieliset osuudet ovat vielä keskeneräisiä – löytyy maksullisesta *Celex*-tietokannasta (<http://europa.eu.int/celex/>). Komission paikallisena termipankkina toimii *Multiterm*-sovellus, johon kerätään käännöstyössä esiin tulleita termejä. Termipankkien, kirjastoista löytyvien lähteiden ja jo olemassa olevien tekstien lisäksi komissiossa on viime aikoina alettu yhä enemmän käyttää *Translator's Workbench* -ohjelmaa. Ohjelma sisältää käännösmuistin ja yhteydet termipankkeihin, joita hyväksi käyttäen se tarjoaa lähtökieliselle lauseelle aikaisempiin käännöksiin perustuvan kohdekielisen vastine-ehdotuksen. Joidenkin kieliparien kohdalla on lisäksi alettu käyttää apuna konekääntämistä, joskin tekstit tarkistetaan ennen julkaisua.

Eri toimielinten käännöspalvelujen välillä ei ole juurikaan ollut yhteistyötä. Yhteistyö on ollut satunnaista, ja tällöinkin etupäässä saman kielen kääntäjäkollegoiden välistä. Nykyisin yhteistyöhön on alettu panostaa, josta esimerkkinä on eri toimielinten termipankkien yhdistämishanke. Hanke on alkuvaiheessa, mutta tulevaisuudessa toimielinten kääntäjille luultavasti saadaan kääntämisen apuvälineeksi yhteinen Eurodicautom-termipankkia erikoistuneempi termipankki.

Lisätietoa Euroopan komission käännöspalveluiden kotisivuilta:
<http://europa.eu.int/comm/translation/fi/>

Terminfossa 2/2000 *Virpi Kalliokuusi* kirjoitti uusimman Eurodicautom-hankkeen etenemisestä. Nyt hanke on valmistunut – syyskuun lopussa Eurodicautomia varten kerätty materiaali lähetettiin Euroopan komissiolle liitettäväksi Eurodicautom-termipankkiin.

Tällä kertaa Euroopan komission termipankkiin kaivattiin suomenkielisiä termejä sähkötekniikan, talouden ja liike-elämän, tilastoinnin sekä ympäristönsuojelun aloilta. Täydennystyötä tekivät asiantuntijat *Selectronia Oy:stä*, *Suomen Sähköteknillinen Standardisoimisyhdistys SESKO ry:stä*, *Suomen ympäristökeskuksesta* sekä *Tilastokeskuksesta*. *Teknillisen korkeakoulun kirjastosta* sekä *Tilastokeskuksesta*.

Kaiken kaikkiaan käsiteltäviä termitietueita oli noin 14 000, joista noin 80 %:iin oli määrä kerätä suomenkieliset termit. Tavoitteet ylitettiin kaikilla aihealueilla. Termien lisäksi termipankkiin kertyi myös määritelmiä sekä suomenkielistä aineistoa koskevia huomautuksia.

Tässä artikkelissa kommentoidaan tämänkertaisessa Eurodicautom-hankkeessa käsiteltyä aineistoa. Esimerkkietueisiin on poimittu eri kielten

- termikentät (VE)
- fraasikentät (PH)
- lyhennekentät (AB)
- määritelmäkentät (DF)
- huomautuskentät (NT)

Eri kielten tiedot alkavat kielikoodista (EN = englanti, FI = suomi, FR = ranska, DE = saksa).

Miksi ei tavoitella tietueiden täydellistä täydentämistä?

Se, että täydentämistavoitteeksi ei otettu täyttä 100 %, saattaa tuntua omituiselta. Täydellistä kaikkien tietueiden täydentämistä ei kuitenkaan voida vaatia, koska osa Eurodicautomien termeistä on nimityksiä vanhentuneille käsitteille, eikä niille aina ole tarkoituksenmukaista edes yrittää löytää vastinetta. Toisaalta kaikkia käsitteitä ei yksinkertaisesti tunneta kaikissa maissa, jolloin vastinetta ei myöskään välttämättä tarvita kaikilla kielillä. Tällaisissa tapauksissa käsitteet pyrittiin määrittelemään tai selittämään suomeksi.

Alla olevassa tilastotieteen alaan kuuluvassa esimerkissä termille ei ole annettu suomenkielistä vastinetta. Sen sijaan käsitteelle on annettu suomenkielinen määritelmä ja huomautuksessa kerrotaan, miksi suomenkielistä termiä ei tarvita.

EN

AB SDA

VE service delivery area

DF a geographical area, designated by the governor, within which employment and training services are provided under the Job Training Partnership Act

NT {DOM} employment statistics & unemployment statistics; {NTE} there are nine SDAs in Connecticut; {GRM} n.p. [1]; {CFR} Job Training Partnership Act

FI

VE

DF uudelleenouluttamis- ja työllistämispalvelujen tarjontaa koskeva alue

NT {NTE} Suomessa ei ole vastaavaa aluetta

Termi vai ei?

Tarkasteltaessa Eurodicautom-termipankkiin kerättyä materiaalia huomataan, kuinka vaihtelevaa se on. Suurin osa termeistä on normaalin termin oloisia substantiiveja ja lyhyitä sanaliittoja. Joukossa on kuitenkin myös ilmauksia, jotka tuottivat päänvaivaa sekä suomenkielistä vastinetta mieltäville asiantuntijoille että materiaalia tarkastaneille terminologeille.

Erikoistapauksia ovat muun muassa standardien nimet, joiden esiintyminen termipankissa hämmästytti sähköalan asiantuntijoita. Näissä tapauksissa suomenkieliseksi termiksi kirjattiin luonnollisesti standardin tunnus, ja määritelmässä ja/tai huomautuksessa kerrottiin mistä on kyse. Alla on pari esimerkkiä standardien nimistä.

EN

VE RS-423

DF an unbalanced electrical implementation of RS-449 for RS-232 compatibility

NT {DOM} organisational aspects & scientific organisation; {GRM} acr. [1]

FI

VE RS-423

DF Amerikkalaisen IEEE:n laatima suositus elektronisesta tiedonsiirrosta laitteiden välillä

NT {NTE} IEEE = The Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc.

EN

VE DIN 43760

DF the standard that defines the characteristics of a 100 ohm platinum resistance temperature detector having a resistance vs. temperature curve specified by $a = 0.00385$ ohms per degree

NT {DOM} electrical engineering: units & symbols; {GRM} acr. [1]; {CFR} resistance temperature detector (RTD)

FI

VE DIN 43760

DF saksalaisen DIN-järjestön laatima standardi

NT {NTE} määrittää PT-100 lämpötila-anturin ominaiskäyrän

Eurodicautom-materiaalissa saattaa esiintyä myös tuotemimiä. Tällöinkin asiantuntijat ovat pyrkineet antamaan termille jonkinlaisen selityksen, kuten seuraavassa tapauksessa:

FR

VE Micronor

DE

VE Micronor

EN

VE Micronor

DF a trade name for families of semiconductor logic circuits using diode-transistor logic

NT {DOM} electrical engineering: logical circuits; {GRM} n.[1]; {USG} registered by Ferranti Ltd, Manchester, G.B. [VE1]

FI

VE Micronor

NT {NTE} kauppanimi

Tilastotieteen tiedostoissa tuli vastaan pitkiä tilastoitavien ilmiöiden nimikkeitä, joissa nimikkeen taustalla on yhden selkeästi rajattavissa olevan käsitteen sijaan eräänlainen tilastoitavaa ilmiötä kuvaava käsitteiden yhdistelmä. Muissa kielissä tällaiset nimikkeet on sijoitettu joskus termi- ja joskus fraasikenttään. TSK:n terminologit mieltivät sopisivatko nämä nimikkeet fraasi-, termi- vai kenties määritelmäkenttään ja päätyivät lopulta käyttämään termikenttää. Alla esimerkki tällaisesta nimikkeestä.

FR

PH fibres textiles, à l'exception des laines en ruban(tops)et autres laines peignées, et leurs déchets, non transformés en fils ou en tissus

NT DOM: statistiques, commerce extérieur et balance des paiements: dénomination des produits, commerce total: matières brutes non comestibles à l'exception des carburants; tableau nE 26

DE

PH Spinnstoffe, ausgenommen gekämmte Wolle, und ihre Abfälle, ausgenommen zu Garn oder anderen Waren verarbeitete Abfälle

NT DOM: Statistiken, Außenhandel und Zahlungsbilanz:

Warenbenennungen, Gesamthandel: Rohstoffe ausgenommen Nahrungsmittel und mineralische Brennstoffe; Tabelle Nr. 26

EN

PH textile fibres, other than wool tops and other combed wool, and their wastes, not manufactured into yarn or fabric

NT DOM: statistics, external trade and balance of payments: list of products, total trade: crude materials, inedible, except fuels; table no.26

FI

VE tekstiilikuidut lukuun ottamatta karstattua ja muuta kamattua villaa sekä niiden jätteitä, joita ei ole valmistettu langaksi tai kankaaksi

Uusia termejä

14

Eurodicautom-termipankin täydennys ei ole vain olemassa olevien termien keräämistä, vaan asiantuntijat voivat tehdä myös ehdotuksia uusiksi suomenkielisiksi termeiksi. Tätä mahdollisuutta olikin käytetty hyväksi, mikä on ilahduttava osoitus asiantuntijoidemme kiinnostuksesta sanastotyöhön ja termistön kehittämiseen. Alla muutama ympäristönsuojeluun liittyvä suomenkielinen termiehdotus.

FR

VE aération par pulvérisation

DF procédé par lequel la concentration d'oxygène dissous dans l'eau est accrue par pulvérisation de l'eau dans l'air

NT {DOM} environnement: pollution de l'eau: eaux polluées: traitement des eaux:épuration des eaux; {GRM} loc.f.

FI

VE sumutusilmastus

NT {NTE} termiehdotus

FR

VE élutriation centrifuge à contre-courant

DF méthode d'élutriation où la séparation des différentes classes est obtenue par modification de la vitesse du courant d'air en forme de spirale créé par un plateau creux où est introduit l'échantillon; l'air et la poudre étant aspirés radialement vers le centre, dans le sens opposé à la force centrifuge

NT {DOM} chimie: méthodes chimiques; {GRM} loc.f.

FI

VE vastavirtalinkous

NT {NTE} termiehdotus

FR

VE élutriation centrifuge dans l'air

DF élutriation utilisant le champ de forces centrifuges produit par un rotor à palettes

NT {DOM} chimie: méthodes chimiques; {GRM} loc.f.

FI

VE ilmalinkous

NT {NTE} termiehdotus

FR

VE indosés

DF constituants de l'échantillon dont les concentrations ne sont pas mesurées lors de l'analyse

NT {DOM} environnement: pollution de l'air: air pollué: contrôle d'émission; {GRM} n.m.pl.

FI

VE sivuaine

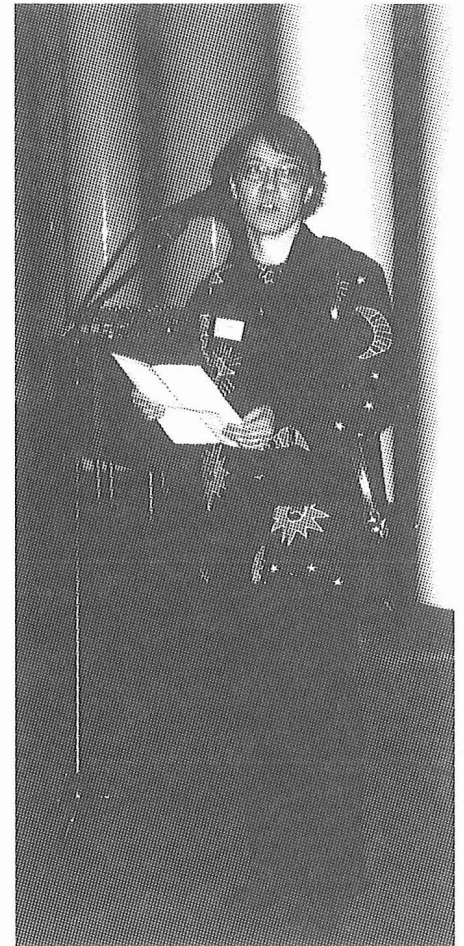
NT {NTE} termiehdotus; {GRM} termi on yksikössä

Kiitos asiantuntijoille!

Ilman asiantuntijoiden apua emme olisi urakasta selvinneet tälläkään kertaa. Työn valmistuttua olikin aika palkita asiantuntijat, joten Tekniikan Sanastokeskus järjesti termistönkeruuseen osallistuneille yhteistyökumppaneilleen projektin päätöstilaisuuden, jonka kuvasatoa on esitelty ohessa.

Vielä kerran kaunis kiitos kaikille teille, jotka jaksoitte innostua keräämään oman ammattialanne sanastoa Eurodicautomiin!

*Virpi Kalliokuusi
kiitti puheessaan
asiantuntijoita
hyvän ja luotettavan
suomenkielisen
termistön
tuottamisesta
Eurodicautom-
termipankkiin.*

Teknillisen korkeakoulun kirjaston väki tuotti termipankkiin lähinnä sähkötekniikan suomenkielisiä termistöä. TKK:ta mukana olivat Irma Green, Kirsi Heino, Kristiina Korhonen, Sinikka Koskela ja Irma Posanen-Tuomainen.

Sähkötekniikan termistö muodostui hieman yli puolet nyt kerätystä aineistosta. Suomen Sähköteknillinen Standardisointiyhdistys SESKO:n sähkötekniikan asiantuntijat Tapani Nurmi ja Jani Karjalainen sekä Virpi Kalliohuusi ovat tyytyväisiä päättyneen projektin tuloksiin.

Suomen ympäristökeskus oli mukana täydentämässä ympäristönsuojelun termistöä. Työtä SYKEstä olivat tekemässä Juho Rajander, Marja-Leena Kosola ja Veli Hyvärinen.

WebIT/EFCOT-hankkeen myötä Svenska datatermgruppenilta lainattu toimintamalli on todettu puolitoistavuotisen projektin aikana myös suomalaisille sopivaksi. Hyväkin toimintatapa voi kuitenkin vielä yrittää parantaa, ja tänä syksynä Termitalkoissa on etsitty keinoja työryhmien välisen yhteistyön tehostamiseksi sekä työn tulosten käytettävyyden helpottamiseksi.

Tiivistyvä yhteistyö

Termitalkoiden työryhmien määrää vähennettiin kolmesta kahteen koordinointi- ja seurantaryhmän yhteispäätöksellä, kun työn edetessä kävi ilmi, ettei erillistä lähinnä hallinnollisiin kysymyksiin keskittyvää seurantaryhmää tarvita. Alkuperäisissä suunnitelmissa seurantaryhmän tehtäväksi oli hallinnollisten asioiden lisäksi kirjattu myös sellaisten ongelmatapausten ratkaiseminen, joissa koordinoitiryhmä ei lausuntokierroksen jälkeen pääse yksimielisyyteen suosituksesta, mutta tällaisia ongelmia ei ilmennyt. Nyt entiset seurantaryhmäläiset jatkavat edelleen lausuntoryhmässä. Ryhmäjaon muutos ei rajoita osallistujien mahdollisuuksia toimia aktiivisesti Termitalkoiden kehittämiseksi, sillä kaikki osallistujat voivat antaa palautetta myös toiminnan organisoinnista, eivät pelkästään termejä ja käsitteiden määrittelyä koskevista suositusehdotuksista.

Hallinnollisen tuen sijaan koordinoitiryhmä on suositusten valmisteluvaiheessa ajoittain kaivannut tietoteknisten yksityiskohtien tarkastajaa. Siksi koordinoitiryhmä on nyt tiivistänyt yhteyksiään eri tietotekniikan osa-alueiden asiantuntijoihin ja muutamien asiantuntijoiden kanssa on sovittu, että heille voidaan tarvittaessa esittää kysymyksiä sähköpostitse.

Jotta koordinoitiryhmän ja lausuntoryhmän väliselle vuorovaikutukselle saataisiin entistä paremmat edellytykset, koordinoitiryhmä päätti lausuntoryhmän suostumuksella, että kaikille lausuntoryhmäläisille lähetetään kooste kultakin lausuntokierrokselta kertyneistä lausunnoista. Koosteen avulla lausuntoryhmäläiset saavat tietoa niistä yksityiskohdista ja erilaisista näkökulmista, joiden perusteella koordinoitiryhmä muokkaa suositukset julkaistavaan muotoon. Jottei koosteen jakelu estäisi ketään antamasta palautetta entiseen tapaan, jakelua varten toimitettavasta koosteesta jätetään pois lausunnonantajien nimet. Koosteen jakelu on saanut lausuntoryhmältä erittäin positiivista palautetta.

Niille Termitalkoista kiinnostuneille, jotka eivät osallistu työryhmien toimintaan, mutta haluavat seurata toiminnan tuloksia, on perustettu postituslista, jonka jäsenet saavat tiedon uusien suositusten julkaisemisesta. Listalle voi ilmoittautua projektin sivuston kautta.

Suosituksen julkaiseminen

Suosituksot on koko projektin ajan julkaistu projektin www-sivustolla yhtenä kokonaisuutena, jota silmäilemällä voi saada käsityksen siitä, millaisesta aineistosta on kyse. Lisäksi käytössä on ollut sekä suomen- että englanninkielinen hakemisto. Kesän kuluessa TSK:n atk-tukihenkilö *Ville Kaksonen* kehitti sivustolle haun, joka helpottaa suositusten käyttöä entisestään. Haku voidaan kohdistaa vaihtoehtoisesti suomen tai englannin termeihin tai suomenkieliseen aineistoon kokonaisuudessaan. Hakusivulla on kerrottu, minkä aihealueen suosituksista ja kuinka suuresta määrästä on kyse, jotteivät satunnaiset käyttäjät erehtyisi luulemaan aineistoa kattavammaksi kuin se todellisuudessa on. Hakumenettelyä kehitetään edelleen käyttäjiltä saadun palautteen perusteella. Päitsi suositusten käyttäjiä, hakumahdollisuus hyödyttää myös suositusten tekijöitä. Kaikki hakusanat, joita ei löydy tietokannasta, kirjautuvat listalle, jota koordinoitiryhmä seuraa säännöllisesti. Listan avulla koordinoitiryhmä voi päätellä, mistä käsitteistä tietoa kaivataan.

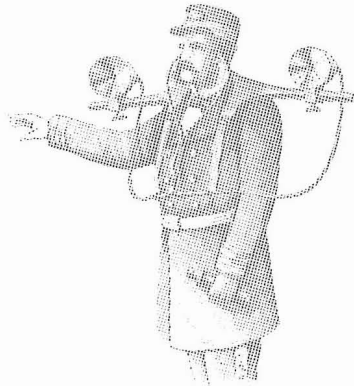
Suositusperiaatteet

Kuten edellä todettiin koordinoitiryhmä on onnistunut ratkaisemaan käsittelyyn otetut asiat, mutta helppoa se ei kuitenkaan aina ole ollut. Vaikka Termitalkoiden aineisto on pyritty valikoimaan tietotekniikan keskivertokäyttäjän tarpeiden mukaan, eikä mukana ole aivan uusimpia keksintöjä, on monista mukaan otetuista käsitteistä vallalla useita erilaisia käsitteitä jopa määrittelyyn saati sitten termien tasolla – juuri siksihän suosituksia tarvitaan. Suosituksia valmistellessaan koordinoitiryhmä noudattaa niitä yleisiä periaatteita, jotka on esitetty projektin sivustolla, mutta eri tapauksissa näiden periaatteiden perusteella voidaan päätyä erilaisiin ratkaisuihin. Lausuntoryhmältä tuleva palaute auttaa koordinoitiryhmää arvioimaan, mitä seikkoja suosituksia muotoillessaan tulee tapauskohtaisesti ottaa huomioon.

Määrittelyssä pyritään ottamaan esiin sellaiset käsittepiirteet, jotka ovat olennaisia ja auttavat erottamaan käsitteen muista samankaltaisista käsitteistä. Jotta olennaiset piirteet löytyisivät, pitää yleispätevät ja muuttuvat käsittepiirteet erottaa toisistaan. Koska määritelmän tulee olla mahdollisimman yleispätevä, eivät muuttuvat käsittepiirteet kuulu määritelmään, vaan määritelmää täydentävään huomautukseen. Kun usein on kyse monimutkaisista käsitteissäällöistä, oleellisimpien käsittepiirteiden valitseminen määritelmään ei helppoa. Vaikka käsite olisikin tuttu tietystä käyttöyhteydestä, tällaista tietoa ei kannata valita määritelmän perustaksi, sillä määritelmästä tulisi todennäköisesti liian suppea.

Määritelmässä tulee käyttää vain sellaisia termejä, joiden taustalla olevat käsitteet on määritelty samassa aineistossa tai jotka määritelmän käyttäjien voidaan olettaa tuntevan ennestään. Tästä syystä määritelmässä ei aina voida käyttää selkeästi rajattuun käsitteistöön viittaavia termejä, vaan

termien sijaan käytetään muita kuvailevia ilmauksia, joiden avulla maallikkokin voi ymmärtää käsitteen sisällön. Se ettei termejä voida käyttää, saattaa vähentää määritelmän tarkkuutta, mutta tarkkuudesta ei ole hyötyä, jos määritelmä ei tule ymmärretyksi. Siksi voi olla tarkoituksenmukaisempaa tinkiä hieman tarkkuudesta kuin ymmärrettävyydestä.

Myös termitasolla tärkeänä tavoitteena on ymmärrettävyys, joka saavutetaan usein parhaiten läpikuultavilla termeillä. Läpikuultavuudella tarkoitetaan sitä, että termissä tulevat esiin käsitteen olennaiset piirteet. Myös omaan kieleen mukautettu laina voi olla läpikuultava termi, jos alkuperäinen lähdekielen termi on hyvä, mutta jollei alkuperäinen termi ole ollut onnistunut, ei käännettäessä saavuteta parempaa lopputulosta. Termisuositusta annettaessa on tärkeää ottaa huomioon myös vallitseva kielenkäyttö. Tuulimyllyjä vastaan ei kannata lähteä taistelemaan, jos termi on vakiinnuttanut asemansa, mutta joissakin tapauksissa rinnalle voi tarjota vaihtoehdon, joskin turhaa synonyymiaa on hyvä välttää.

Seuraavana muutamia esimerkkejä suosituksista ja niiden perusteista.

ADSL

engl. ADSL; asymmetric digital subscriber line

kierrettyä parikaapelia hyödyntävä tiedonsiirtoyhteys, jonka kapasiteetista suuri osa käytetään yleensä käyttäjälle päin tulevan tiedon siirtoon

Tavallisen lankaverkon puhelinliittymän kaapeloinnissa on usein käytetty kierrettyä parikaapelia.

Vaikka sekä puhelinliikenne että ADSL-tietoliikenne käyttävät samaa kaapelia, ne eivät häiritse toisiaan, sillä molemmilla on omat taajuusalueensa. ADSL-yhteyden tiedonsiirtonopeus yhteen suuntaan voi olla enimmillään 1 – 10 megabittia sekunnissa, mutta palveluntarjoaja määrittelee tiedonsiirtonopeudet (sisään- ja ulospäin) palvelukohtaisesti.

Asymmetric digital subscriber line -termin käännökseenä voidaan suomessa käyttää ilmausta epäsymmetrinen digitaalinen tilaajayhteys.

Eryisesti tietotekniikan alalle lyhenteet ovat tulleet jäädäkseen. Tässä on suositettu lähdekielisen lyhenteen hyväksymistä suomeen sellaisenaan, sillä omakielisen lyhenteen käyttöönotto alkuperäisen rinnalle aiheuttaisi todennäköisesti sekaannuksia. Niihin tilanteisiin, jossa lyhennettä on tarvetta selittää suomeksi, huomautus suosittaa ilmausta epäsymmetrinen digitaalinen tilaajayhteys. Pitkätkin sanaliitot voivat toimia terminä, mutta tässä tapauksessa on ennakoitavissa, että englannista lainattu lyhenne vakiinnuttaa asemansa käytetympänä terminä pidemmän muodon sijaan kuten on käynyt lähdekielessäkin. Jotteri määritelmä jäisi liian ylimalkaiseksi, siinä on viitattu kierrettyyn parikaapeliin perustuvaan tiedonsiirtoyhteeseen, ja määritelmää on täydennetty huomautuksella, joka selvittää esimerkin avulla, missä tällaista tiedonsiirtoyhteyttä käytetään. Vaikka ADSL voi olla monelle tuttu nopeana tiedonsiirtoyhteytenä, tätä seikkaa ei ole otettu määritelmän perustaksi vaan huomautukseen, koska tiedonsiirtonopeudet vaihtelevat palvelukohtaisesti.

verkkotunnus; aluenimi

engl. domain name

tietyn palvelimen tai palvelinryhmän yksilöivä tunnus Internetin osoitehierarkiassa

Verkkotunnus voi ilmaista myös WWW-sivun tai -sivuston omistajan. Esimerkiksi TSK:lla on oma verkkotunnus (tsk.fi), jossa verkkotunnuksen loppuosa fi osoittaa, että tunnus on myönnetty Suomessa, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että itse palvelin välttämättä sijaitisi Suomessa.

Tähän suositukseen on otettu kaksi suomenkielistä termiä. Ensisijaiseksi on asetettu suomalaisista tunnuksista huolehtivan viranomaisen eli Telehallintokeskuksen käyttämä termi *verkkotunnus*. Sen synonyymiksi on hyväksytty toinen käytössä oleva termi *aluetunnus*, sillä molemmat termit tavoittelevat läpikuultavuutta melko tasavertaisina. Määritelmässä ja huomautuksessa esiintyvät termit *palvelin*, *Internet*, *WWW-sivu* ja *WWW-sivusto* on määriteltävä omassa suosituksissaan, joita käyttäjä voi hyödyntää tätä lukiessaan.

verkkoyhteys; päätekeskustelu

mieluummin kuin: chattaus

engl. chat

kahden tai useamman käyttäjän tosiaikainen viestien vaihto tietoverkossa

Internetissä verkkoyhteys on mahdollista esimerkiksi IRC-yhteyksikäytännön (Internet Relay Chat) avulla.

Lyhenteestä IRC suomen kieleen muodostettu verbi irkka (tai irkkailla) voidaan asianteksteissä korvata esimerkiksi ilmauksella 'jutella verkossa'.

Päätkekeskustelu-termi on ollut jonkin verran käytössä, mutta tilalle tai ainakin rinnalle on silti kaivattu toista *chat*-termin vastinetta, joka sopisi asiatyöihin. Koordinointiryhmä ajatteli, että *juttelu*-sana sopisi kuvaamaan tällaista viestien vaihtoa paremmin kuin keskustelu ja päättyi ehdottamaan termiksi *verkkojuttelua*. Aika näyttää otetaanko termi käyttöön. Huomautuksessa on kerrottu, että arkityylissä voidaan käyttää muitakin vastineita. Lisäksi huomautuksesta käy ilmi, ettei arkityylinen *irkata*-verbin pohjana käytetty lyhenne IRC ole ainoa verkkojuttelun toteutustapa.

Pääsääntöisesti Termitalkoiden suositusten käyttäjät joutuvat itse päättämään, millä perusteilla suositus on saanut lopullisen muotonsa, sillä edelläesitetynlaisten perustelujen laatiminen kaikille suosituksille veisi yksinkertaisesti liikaa aikaa. Koordinointiryhmä pyrkiikin ensisijaisesti huolehtimaan siitä, ettei itse suosituksiin jäisi tulkinnan varaa, vaan ne olisivat mahdollisimman selkeitä.

Innostusta työhön riittää ja toivommekin projektille pitkää ikää.

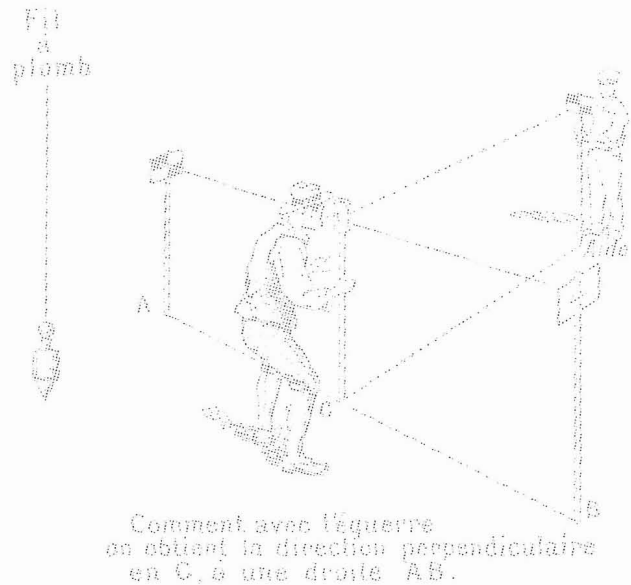
TNC återuppstår!

Det svenska nationella terminologiarbetet är på väg tillbaka – i en ny organisation! Det nya namnet kommer troligtvis att bli "*Terminologicentrum TNC*". Terminologicentrum skall på samma sätt som "gamla TNC" tillfredsställa det behov av terminologiskt stöd som ämnesspecialister i näringsliv och offentlig förvaltning har. Även fortsättningsvis skall organisationen på samhälls uppdrag verka för att ändamålsenlig terminologi skapas och används inom näringsliv, utbildningsväsen och massmedier. Sex personer ur den tidigare personalen har kunnat anställas i den nya organisationen.

Staten har genom Näringsdepartementet förklarat att man också i fortsättningen vill stödja det svenska nationella terminologiarbetet genom ett statligt oförändrat bidrag. Terminologicentrum blir ett aktiebolag, och bland dem som i dagarna tecknat sig för aktier finns TSK och den norska terminologiorganisationen RTT, liksom Svenska Akademien, Standardiseringsgruppen STG, Svensk Byggtjänst samt IT-företag och företag inom verkstadsindustrin. Den störste enskilde aktieägaren är STG.

Det nordiska samarbetet kommer att ha fortsatt stor betydelse för oss på Terminologicentrum TNC. Under den stormiga period som vi just genomlevt har det nordiska samarbetet visat sig vara ett oerhört viktigt stöd som bidragit till återuppståndelsen. Vi vill passa på och tacka våra finska vänner och kolleger för det.

Anna-Lena Bucher
Vd för Terminologicentrum TNC

Maankäyttö- ja rakennuslain minisanastosta

Anna Salmela & Johanna Suomalainen

Edellisessä Terminfossa (3/2000) oli minisanasto uudesta maankäyttö- ja rakennuslaista. Sanastosta tuli muutama lukijapalaute koskien *asemakaavan* ruotsinkielisiä vastineita. Haluamme ensinnäkin kiittää palautteen antajia. On hienoa huomata, että käsittelemämme aihe kiinnostaa ja herättää keskustelua.

Sanastossa asemakaava-käsitteelle oli merkitty kaksi ruotsinkielistä vastinetta (sv: detaljplan / svFI: stadsplan). Minisanastossa – kuten TSK:n sanastoissa yleensä – sv-merkki viittaa sekä ruotsinruotsissa että suomenruotsissa käytössä olevaan vastineeseen, kun taas svFI-merkki tarkoittaa pelkästään suomenruotsissa käytettävää vastinetta. Ja vastaavasti svSE tarkoittaa vain ruotsinruotsissa käytettävää vastinetta.

Saamamme palautteet koskivat *stadsplan*-vastinetta. Vastine kuuluu palautteenantajien mielestä vanhaan rakennuslakiin ja sen käsitteistöön. Uudessa laissa asemakaavan ruotsinkielinen vastine on palautteiden mukaan *detaljplan*.

Olemme ottaneet molemmat vastineet mukaan, koska Suomessa käytetään kumpaakin ruotsinkielistä muotoa. Lakitekstin ruotsinnoksessa asemakaavan ruotsinkielinen vastine on *detaljplan*, mutta muissa lakia käsittelevissä teksteissä vastineet esiintyvät epäjohdonmukaiseksi. Tämä johtuu etupäässä siitä seikasta, että termiin *detaljplan* päädyttiin vasta lakitekstin tarkastusvaiheessa. Sanastosta pitäisi mielestämme löytyä vastaus myös silloin, kun *stadsplan*-termille haetaan suomenkielistä vastinetta.

Luonnollisesti olisi toivottavaa, että asemakaavan ruotsinkieliseksi vastineeksi vakiintuisi yksi termi, jota käytettäisiin johdonmukaisesti kaikissa lakia koskevissa teksteissä. Kielenhuoltajat ja lainlaatijat ovat esittäneet termiä *detaljplan*, jota myös TSK suosittaa.

Inbjudan till NORDTERM 2001

Tema: Aktuellt inom terminologin i Norden

Tid: 13.-16.6.2001

Plats: Gustavelund, Tusby (Finland)

Nordterm, samarbetsforumet för de nordiska terminologorganen, anordnar vartannat år en samling som är öppen för alla som är intresserade av terminologiska frågor. I symposiet presenteras det som är aktuellt inom terminologibranschen i Norden idag, såväl inom terminologisk forskning, utbildning och praktiskt terminologiarbete. I programmet ingår även Nordterm-församlingen och möten för Nordterms arbetsgrupper i vilka det nordiska terminologisamarbetet diskuteras. I samband med Nordterm 2001 firas Nordterms 25-årsjubileum.

Kom med för att höra och diskutera det som pågår inom terminologin idag!

Call for Papers

Alla som är intresserade av att hålla ett föredrag under symposiets tema, som innesluter terminologisk forskning, terminologisk utbildning och praktiskt terminologiarbete, inbjuds att sända en kortfattad resumé senast den 15.12.2000 till: joan.myking@nor.uib.no och virpi.kalliokuusi@tsk.fi.

Nordterms arbetsgrupp AG1 sammansätter tillsammans med styrgruppen programmet och meddelar sitt beslut till dem som sânt sitt bidrag. Föredragen som hålls på symposiet sammanställs till en rapport.

Arrangör för Nordterm 2001 är Centralen för Teknisk Terminologi (TSK) i Finland. Alla frågor angående evenemanget kan riktas till *Lena Jolkkonen*, e-post: lens.jolkkonen@tsk.fi, tfn (09) 2709 1064.

<http://www.nordterm.net>
<http://www.tsk.fi/nordterm>

**NORD
TERM**

*Termiharava-palstalla
käsitellään ajankohtaisia
tai ongelmallisiksi
osoittautuneita termejä.
Lukijat voivat lähettää
lehden toimitukselle ehdo-
tuksia sopivista aiheista.*

– MUUTTAJA, SUUNTAAJA JA MUUNTAJA

Termipalvelussa esiin tulleiden sähkötekniikan käsitteiden *muuttaja*, *suuntaaja* ja *muuntaja* tarkempi selvittäminen osoittautui hyvin ongelmallisiksi, sillä käsitteiden väliset erot ovat pieniä ja termien käyttö on epäjohdonmukaista.

Kaikki käsitteitä koskeva palaute on hyvin tervetullutta. Palautetta voi lähettää TSK:n postiosoitteeseen (Albertinkatu 23 A 13, 00120 HKI) tai sähköpostitse osoitteeseen terminfo@tsk.fi.

muuttaja

sv omformare
en convertor

sähkökone, -laite tai -laitteisto, joka muuttaa vaihtosähköä tasasähköksi tai toisenlaiseksi vaihtosähköksi tai tasasähköä vaihtosähköksi tai toisenlaiseksi tasasähköksi

Muuttaja muuttaa sähkövirtaa, jännitettä tai taajuutta. Muuttajaan voi kuulua yksi tai useampi suuntaaja ja muuntaja. Yksinkertaisin muuttaja on moottorigeneraattori.

suuntaaja

sv omriktare; strömriktare
en electronic power convertor; power convertor; convertor
tasasuuntaaja, vaihtosuuntaaja tai toistosuuntaaja

Tasasuuntaaja muuttaa vaihtosähköä tasasähköksi. Vaihtosuuntaaja muuttaa tasasähköä vaihtosähköksi. Sama suuntaaja voi tilanteen mukaan toimia sekä tasasuuntaajana että vaihtosuuntaajana.

Toistosuuntaaja eli taajuusmuuttaja muuttaa vaihtosähköä toisentaajuisiksi vaihtosähköksi. Suuntaaja sisältää yhden tai useamman elektronisen venttiilin, muuntajan ja mahdolliset suodattimet ja apulaitteet. Suuntaajaan voi kuulua yksi tai useampi muuntaja.

muuntaja

sv transformator
en transformer

sähkölaite, joka magneettivuon avulla ilman pyöriä osia muuttaa vaihtosähkön virran ja jännitteen toiseksi samantajuiseksi virraksi ja jännitteeksi

Muuntajan toiminta perustuu sähkömagneettiseen induktioon. Yksinkertaisimmassa muodossa muuntaja koostuu magneettipiiristä ja kahdesta käämistä, ensiökäämistä ja toisiokäämistä, jotka on eristetty sekä toisistaan että rautasydäimestä. Eri käyttötarkoituksiin valmistetaan erilaisia muuntajia. Pääjako on tehomuuntajat ja mittamuuntajat. Tehomuuntajilla on useita nimityksiä käyttötarkoituksen mukaan, esim. nostomuuntajat, jakelumuuntajat ja suojamuuntajat. Mittamuuntajat jaetaan jännitemuuntajiin ja virtamuuntajiin.

• *I terminologins tjänst*

I terminologins tjänst -teos on julkaistu yhden terminologia-alan vaikuttajan, *Heribert Pichtin* 60-vuotispäivän kunniaksi. Vaasan yliopiston julkaisusarjassa ilmestynyt juhlaulkaisu sisältää parisenkymmentä artikkelia pääosin terminologian alalta. Artikkelien kirjoittajat ovat omien sanojensa mukaan – enemmän tai vähemmän – Pichtin pohjoismaisia oppilaita. He halusivat juhlaulkaisulla sekä onnitella 60-vuotiaasta Pichtiä että osoittaa kiitoksensa innoittajalle ja alan tiennäyttäjälle.

Juhlaulkaisu on mielenkiintoista luettavaa kaikille terminologiasta kiinnostuneille, sillä teoksessa käsitellään tämän päivän pohjoismaista terminologiatutkimusta ja -työtä hyvin monesta eri näkökulmasta. Julkaisu sisältää mm. artikkeleita terminologian uusista suuntauksista ja tutkimusmenetelmistä (esim. *Johan Myking: Sosioterminologi – ein modell for Norden?*; *Anita Nuopponen: Sateliter och system – att integrera begreppssystem i terminologiarbetet*) sekä käytännön termityöstä (esim. *Sigrún Helgadóttir: Islandsk dataterminologi fra 1968 til 1998*). Lisäksi kirjassa tarkastellaan terminologiaa läheisesti sivuavia aihepiirejä, kuten yleiskielen ja erikoiskielen eroja (*Christel Laurén: Litterära och vetenskapliga texter – hur olika?*) ja erilaisia erikoiskielisiä tekstejä ja niiden tuottamista (*Sigurður Jónsson: Den modernaste tekniken – och det gamla språket. Lagstiftning vid det isländska Alltinget.*).

Teos maksaa 100 mk ja sen voi tilata Vaasan yliopistosta julkaisusihteeri Tarja Salolta: puh. 06-324 8217, s-posti tarja.salo@uwasa.fi.

Anita Nuopponen, Bertha Toft Et Johan Myking (toim.).
I terminologins tjänst. Festskrift för Heribert Picht på 60-årsdagen.
Vaasan yliopiston julkaisu, Vaasa 2000. 296 sivua.
ISBN 951-683-857-X ISSN 1238-7118.

• *NORDTERM 10: Nordterm '99*

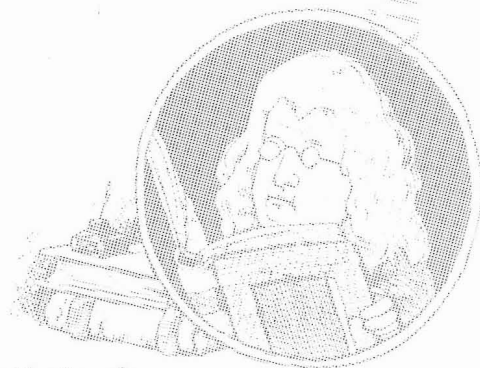
Vuoden 1999 Nordterm-päivien esitelmistä koottu teos julkaistiin syyskuussa. Kööpenhaminassa kesäkuussa 1999 vietettyjen Nordterm-päivien teemana oli "Terminologi i fremtidens vidensamfund".

Julkaisuun on koottu parisenkymmentä Nordterm '99 -päivillä pidettyä esitelmää, mukana on myös TSK:laisten pitämiä esityksiä, mm. Lena Jolkosen ja Virpi Kalliokuusen artikkelit.

Julkaisu maksaa 75 DKK ja sen voi tilata DANTERMcentretistä, lisätietoja: <http://www.danterm.dk>.

Nordterm '99. Proceedings fra Nordterm '99. Sjæffergården, den 13. - 15. juni 1999.

Nordterm. København 2000. 193 s.

• *Hagfræðiorðasafn*

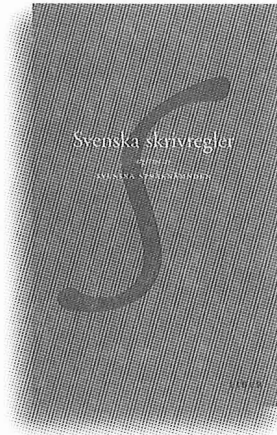
Islanti–englanti, englanti–islanti talousalan sanasto sisältää yli 6000 käsitettä. Osalle käsitteistä on esitetty lyhyet määritelmät islanniksi.

Sanaston mukana toimitetaan CD-ROM, joka sisältää kirjan koko aineiston sähköisessä muodossa. CD-ROMille on tallennettu pdf-muodossa koko sanastoaineisto, hakuja on helppo tehdä Acrobat Readerin hakuominaisuuksien avulla. Mikäli omalla koneella Acrobat Readeria ei vielä ole, on tarvittavat asennustiedostot mukana CD-ROMilla.

Islanninkielentaidottomalle lukijalle englanninkielisestä johdannosta olisi ollut suuri apu, sellaista ei valitettavasti löytynyt kirjasta eikä mukana tulleelta CD-ROMilta.

Brynhildur Benediktsdóttir, Jónína Margrét Guðnadóttir Et Kirstin Flygenring.
Hagfræðiorðasafn. Íslenskt-enskt, enskt-íslenskt. Orðanefnd Félags viðskiptafræðinga og hagfræðinga tók saman. Rit Íslenskrar málnefndar 12. Íslensk málnefnd, Reykjavík 2000. 422 s.
ISBN 9979-842-13-X.

- Svenska skrivregler

1940-luvulla perustettu Svenska språknämnden on julkaissut jälleen uuden *Svenska skrivregler* -teoksen. Uusi Svenska skrivregler on laajennettu ja uudistettu vuonna 1991 ilmestyneen edeltäjänsä pohjalta.

Svenska skrivregler on tarkoitettu kaikille ruotsin kieltä kirjoittaville. Kirja on jaettu kolmeen kokonaisuuteen: Textens yttre disposition, Skrivning av ord och uttryck, Skiljetecken och andra skrivtecken.

Kirja antaa ohjeita kirjoitustilanteissa esiintyvien ongelmien ratkaisuun. Lukijaa helpottavat kirjan selkeä ulkoasu sekä monet havainnolliset esimerkit. Kiitettävällä tavalla on otettu myös huomioon uuden tyyppisen kirjoittamisen ohjeistus sähköpostin ja Internetin osalta.

Tarkempaa tietoa kirjan sisällöstä löytyy esim. Mia Falkin artikkelista *Svenska skrivregler för en datoriserad värld*, joka on julkaistu Språkbrukin numerossa 3/2000.

Svenska skrivregler maksaa n. 154 mk ja sen voi ostaa kirjakaupoista.

Svenska skrivregler.
Svenska språknämnden. Liber AB 2000. 216 s.
ISBN 91-47-04974-X.

- Binäärikerrannaisille etuliitteet

Kansainvälinen standardi IEC 60027-2/A2 *Letter symbols to be used in electrical technology. Part 2: Telecommunications and electronics*. on jo toinen lisäys vuonna 1972 ilmestyneeseen standardiin IEC 60027-2. Standardissa määritellään binääri- ja kerrannaisyksikköjen etuliitteitä. Uudessa standardissa on virallistettu joukko etuliitteiden nimiä, kuten kibi, mebi, gibi, tebi sekä näiden etuliitteiden lyhenteet (Ki, Mi, Gi ja Ti). Standardin mukaan esimerkiksi 1 Kibit = 2^{10} bit = 1024 bittiä, mutta 1 kbit = 10^3 bit = 1000 bittiä.

Kerrannaisyksiköitä on aiemmin käsitelty Terminfon (2/1992) artikkelissa *SI-mittayksikköjärjestelmän kerrannaisyksiköistä*. Lisäksi numeroissa 4/1991, 1/1992, 2/1992, 1/1994 ja 4/1994 käytiin keskustelua taivutuspäätteiden lisäämisestä SI-järjestelmän mukaisiin mittayksiköiden tunnuksiin.

Standardi maksaa 145 mk. Sen voi tilata Suomen Sähköteknillinen Standardisoimisliitto SESKO ry:n asiakaspalvelusta: puh. 09-696391, faksi 09-677 059, s-posti info@sesko.fi. Lisätietoja SESKOn kotisivulta osoitteesta <http://www.sesko.fi>.

IEC 60027-2/A2 Letter symbols to be used in electrical technology. Part 2: Telecommunications and electronics.
International Electrotechnical Commission, Geneva 1999. 3 s.

- Sähköteknillinen sanasto.
Osa 415: Tuulivoimalat.

SFS on vahvistanut Kansainvälisen sähköteknillisen sanaston osan 415: *Sähköteknillinen sanasto. Osa 415: Tuulivoimalat*. Sanastostandardi on yhtäpitävä kansainvälisen standardin IEC 60050-415:1999 kanssa.

Sanaston kielet ovat suomi, ranska, englantia, saksa ja ruotsi. Määritelmät sanastossa ovat vain englanniksi ja ranskaksi.

SFS-IEC 60050-415 Sähköteknillinen sanasto. Tuulivoimalat.
Suomen Standardisoimisliitto SFS ry, Helsinki 2000. 52 s.

- Sähköteknillinen sanasto.
Osa 651: Jännitetyöt.

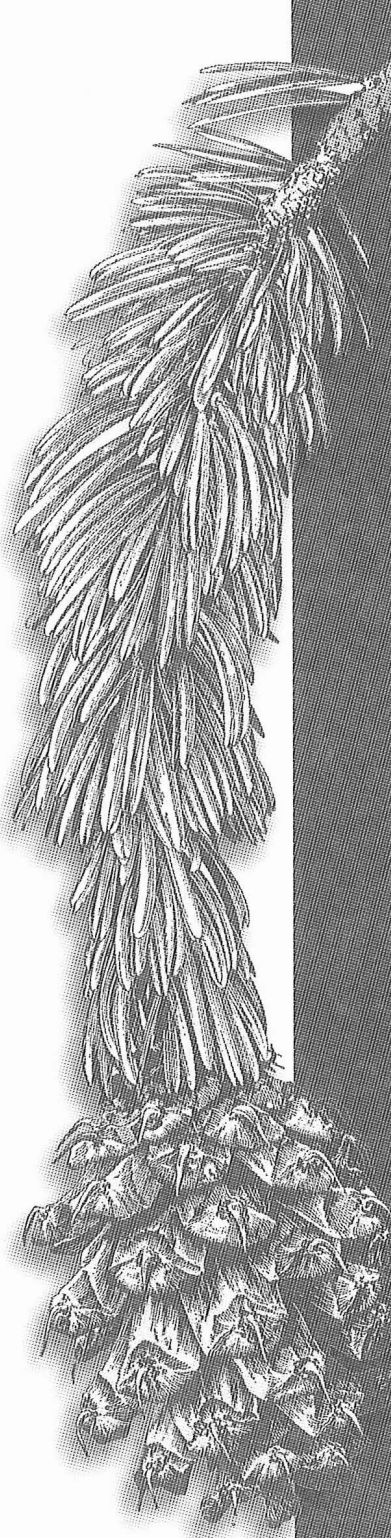
SFS on vahvistanut Kansainvälisen sähköteknillisen sanaston osan 651: *Sähköteknillinen sanasto. Osa 651: Jännitetyöt*. Sanastostandardi on yhtäpitävä kansainvälisen standardin IEC 60050-51: 1999 kanssa.

Sanaston kielet ovat suomi, ranska, englantia, saksa ja ruotsi. Määritelmät on esitetty englanniksi ja ranskaksi.

SFS-IEC 60050-651 Sähköteknillinen sanasto. Jännitetyöt.
Suomen Standardisoimisliitto SFS ry, Helsinki 2000. 73 s.

Standardit voi tilata Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:n asiakaspalvelusta: puh. 09-149 9331, faksi 09-146 4914, s-posti sales@sfs.fi. Lisätietoja <http://www.sfs.fi>.

Tekniikan Sanastokeskus on päättänyt tänä vuonna joulutervehdyksien sijaan kartuttaa Pelastakaa Lapset ry:n Auta Lasta - Kylvät Iloa! -joulukampanjaa.

Toivotamme jäsenillemme, yhteistyökumppaneillemme ja kaikille Terminfon lukijoille oikein tunnelmallista joulua ja menestyksestä uutta vuotta!

Centralen för Teknisk Terminologi har beslutat att i år i stället för att sända julhälsningar ge en gåva till Rädda Barnens julinsamling.

Vi önskar våra medlemmar, samarbetspartner och alla Terminfos läsare en riktigt stämningsfull jul och ett framgångsrikt nytt år!

This year the Finnish Centre for Technical Terminology TSK has decided that instead of sending Christmas greetings we will contribute to the Christmas fund-raising campaign of Save the Children Finland.

We wish our members, partners and all Terminfo readers very merry Christmas and a successful new year!

Sirpa Suhonen

Krista Varantola, an expert outside the Helsinki region

page 4

Krista Varantola has been a member of TSK's board of directors since 1990. She works as a professor of translation and interpretation of English in the University of Tampere. Varantola's doctoral thesis (1984) on the use of language in special fields was one of the reasons for her interest in terminology.

In 1990 Varantola made a report on the state of terminology work and estimated in which direction TSK should go in the future. In this work she considered what the EU means for terminology work and what kind of challenges it will bring. Varantola's forecast was right since the EU has brought a great deal of work for terminologists.

In Varantola's opinion terminological work methods must be developed, because electronic information retrieval and management are also increasing. According to Varantola "TSK's most important asset is knowhow and how this knowhow can be developed to meet future needs." She thinks that TSK's role is changing so that there will be more consulting work.

Varantola tells that lexicographers and terminologists used to guard their territories strictly, but now the barriers have broken down and both teams co-operate with each other. This co-operation benefits both parties, and dictionaries and vocabularies can be compiled together.

As a professor of translation and interpretation Varantola knows that terminology courses are useful for translator students. "Terminology is one of the most essential elements in a translator's work" Varantola emphasizes. A major part of translation work is search for information, and the basic information must be found and clarified before translation can even be started. One way for translator students to receive practice in terminology work is to work as trainees in TSK. TSK also organizes courses on terminology work for universities.

Varantola has also other confidential posts. In August she was chosen as the president of Euralex for two years. She acts as a member of the Science and Technology Policy Council in Finland. She is also a member of a group dealing with co-operation in higher education in the Nordic Council of Ministers. Currently Varantola is on sabbatical. For one year she will have time to concentrate on her own research on language technology and translation applications before she returns to her office in August 2001.

Per aspera ad astra?

page 6

Professor *Inkeri Vehmas-Lehto* writes about a Finnish-Russian forestry dictionary project that is under way in the Department of Translation Studies of the University of Helsinki. Students are doing the terminology work as their theses, and the dictionary will be compiled on the basis of these theses. So far there are about 1100 term records, and the purpose is to publish a preliminary dictionary in the beginning of 2001.

The scope of the dictionary is silviculture and forest ecology since these subjects are badly covered in current forestry dictionaries. The target group is above all translators. Therefore the dictionary also contains definitions, notes and comments on the quality and type of equivalents, not just foreign equivalents.

The dictionary is not normative, because students do not have the authority to set norms. It also includes such Russian equivalents that are not used in Russian texts, i.e. so called translation proposals for Finnish terms. Definitions do not necessarily form a logical entity with each other, because they may have the same wording that they had in the source material. The dictionary also contains Russian definitions for Russian concepts.

The work began in the autumn 1996, and the first task was to divide the field of forestry into smaller subject fields, e.g. felling and biotic diseases. Students must first gather information on their subject field by reading Finnish texts and relevant vocabularies. Authentic, untranslated Russian texts have been used as sources for equivalents. Equivalents found in translations have been accepted - after verification by experts - only if no genuine Russian equivalent for a Finnish concept has been found.

The project has been very challenging. Students are neither terminologists nor forestry experts. According to Vehmas-Lehto her knowledge of forestry has not been deep enough, and because of this she may have given too difficult tasks for students. The biggest problem has been the constant turnover of students. Vehmas-Lehto thinks that they should have used more time in planning and that the students should have been trained more systematically in the principles of terminology work. A project group having regular meetings could have been useful.

The project has been difficult but rewarding. The students have had a change to learn terminology work in practice and in the same time they have gained knowledge of forestry and related terminology. The project has offered them a meaningful research scheme that also serves the society.

EU terminology in Russian

page 9

Glossary on the European Integration. Terms of the European Union's Treaties and Agreements (1998) contains terminology in five languages: English, Russian, French, German and Dutch. The book is divided into five main sections: 1. Treaties and Agreements, 2. EU Institutions and Their Structure, 3. Legal Basis of the EU Activity, 4. EU Policy and Activity and 5. International Policy. Usually the book gives only equivalents for terms and expressions but the most central institutions, like the European Council, and similar parties and phenomena are also given a Russian definition. There are many EU dictionaries and vocabularies in many other languages, but this is the first one in Russian.

This glossary is published by the Association of European Studies (AES) which operates under the Institute of Europe of the Russian Academy of Sciences. The AES is a non-governmental organization, and its personnel includes researchers and professors from various Russian universities and research institutions and specialists from the government and private sector. The main aims of the AES are to support the development of European studies in Russia, to develop international co-operation, to promote education and training in these fields and to carry out publishing activities.

The position of official languages in the enlarging EU was discussed in Meet the Commission series organized by the European Commission Representation in Finland. The speaker was language co-ordinator *Jyrki Lappi-Seppälä* from the Commission's Translation Service.

The Translation Service fulfils the principle of equality expressed by the founders of the European Communities in 1958 according to which all official languages must be treated as equal. Since 1995 - after Finland, Sweden and Austria joined the EU - there has been 15 member states and 11 official languages. In the future the number of official languages may double because every new country applying for membership at the moment represent at least one new language. Therefore the language situation in the EU is faced with great changes and challenges.

Two essential challenges for the Translation Service are volume and quality. Not all is translated, but acts and other important documents must be published in all official languages. And as the EU becomes more significant globally, more and more texts are translated into and from languages outside the Union, such as Russian, Japanese and Arabic.

The quality of translations is particularly important because many texts have far-reaching political, legal and economic effects. One quality requirement has been that the translators translate only into their mother tongue. In the future the situation may not stay so ideal, because if the number of official languages increases there will be some quite relatively strange languages, such as Polish and Estonian. So far the translations have been made without intermediate languages, but in the future this principle may not always be adhered to.

EU texts are dependent on each other. For example, the current Finnish practice started before Finland joined the EU, and the old translations form the basis for later translations. The situation is difficult for the translators because they usually have no authority to edit either the source or target language texts. Lappi-Seppälä wishes that the member states would demand clear writing in the EU in order to improve the language of texts.

The Commission's Translation Service employs about 1250 translators. A translator should have a perfect command of his/her mother tongue and a good command of at least two EU's official languages.

English is the source language in more than half of the EU documents. In 35% of cases the source language is French and in 5% German. The rest is divided between the lesser used EU languages.

The Service invests in technical tools in order to maintain quality within tight deadlines. There is Eurodicautom termbank, Celex data base containing EU legislation, Multiterm termbank for translators, Translator's Workbench translation memory and computer-assisted translation is also used.

New Finnish terms into Eurodicautom

page 12

26

The Eurodicautom term collection project is now ready. This time the termbank was completed with terms of electrical engineering, economy and business, statistics and environmental protection. There were in all 14 000 term records, and about 80% of them were due to have Finnish terms. The reason for not aiming at 100% is that some terms in Eurodicautom are designations for obsolete concepts and all concepts are not known in all countries, so equivalents are not necessarily needed. The work is not just collecting existing Finnish terms: the experts could also suggest new terms.

The material in Eurodicautom varies a lot. Most of the terms are term-like nouns and short word combinations. However, there are some special cases that created difficulties for Finnish experts and terminologists. These were e.g. names of standards and trade names. There were also long designations for statistical phenomena and, instead of one clearly definable concept, some kind of combination of concepts for a statistical phenomenon was behind the designation.

We could not have managed without the help of special field experts. So our warmest thanks to all who participated in the work!

Reforms in the Finnish Group for IT Terminology

page 16

This autumn the Finnish Group for IT Terminology has sought ways to improve co-operation between work groups and to facilitate the use of results. The number of work groups was reduced from three to two, when it became obvious that the meeting group concentrating mainly on administrative tasks is not needed. Instead of administrative support the co-ordination group has occasionally missed someone to check technical details. Therefore the co-ordination group has agreed with some IT experts that they can be consulted if necessary.

In order to improve interaction between co-ordination and reference groups, it was decided that a compilation of comments will be sent to all persons in the reference group. The compilation of comments shows the details and different opinions according to which the co-ordination group edits the recommendations for publishing.

A mailing list has been created for those who do not participate in the work group activities but are interested in the results. When new recommendations are published, people on the mailing list will receive information on this. There is also a new search on the web pages. It is now possible to search for Finnish or English terms or words in all the Finnish material. This new search is also useful for the

co-ordination group, because all the search words that are not found in the data base will be saved on a list that is followed regularly by the co-ordination group.

When defining concepts such characteristics should be brought up that are essential and help to delimit the concept from other concepts. Variable characteristics are placed in a note that supplements the definition. Definitions should contain only such terms that are defined elsewhere in the same vocabulary or are already known by the users. For this reason descriptive expressions are sometimes used so that lay persons may understand the intension of a concept. Terms should be transparent, i.e. show the essential characteristics of a concept. When term recommendations are made, it is important to take into account the prevailing language use.

The users of term recommendations must usually themselves conclude on which grounds the recommendations are made, because it would take too much time to explain the reasons. However, the co-ordination group tries to make sure that the recommendations are as unambiguous as possible.

Literature

page 21

Hagfræðiorðasafn

Icelandic-English, English-Icelandic vocabulary of economics contains over 6000 concepts. The vocabulary also includes some definitions in Icelandic. The book is supplemented with a CD-ROM which contains all the material of the book. An English foreword would have been helpful for those who cannot speak Icelandic, but unfortunately neither the book nor the CD-ROM has one.

New SFS vocabularies

The Finnish Standards Association SFS has ratified standards *SFS-IEC 60050-415 Electrotechnical vocabulary. Part 415: Wind turbine generator systems* and *SFS-IEC 60050-651 Electrotechnical vocabulary. Part 651: Live working*. Both vocabularies contain terms in Finnish, French, English, German and Swedish and definitions in English and French.

Prefixes for binary multiples

The international standard *IEC 60027-2/A2 Letter symbols to be used in electrical technology - Part 2: Telecommunications and electronics* defines prefixes for the multiple units of binary numbers. This standard contains the official names of prefixes, such as kibi, mebi and gibi, and the symbols for the prefixes (Ki, Mi and Gi).

Detailed publisher and order information can be found in the Finnish article, pages 21-22.

TSK on sanastotyön asiantuntija

Tekniikan Sanastokeskus (TSK) tarjoaa sanastotyöhön ja erikoisalojen termien käyttöön liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluja. Taustaltaan TSK on vuonna 1974 perustettu yhdistys, jonka ensisijaisena tarkoituksena on saada aikaan laadukkaita sanastoja sekä kehittää sanastotyön metodiikkaa ja pitää yllä siihen perustuvaa osaamista. Toiminta perustuu terminologian teorian ja sitä soveltavien käytännön menetelmien vankaan hallintaan ja kehittämiseen.

Tekniikan Sanastokeskuksen toimintamuotoja ovat:

- termiaineistojen tuottaminen ja julkaiseminen
- termistöhuolto ja terminologinen neuvonta
- sanakirjoihin erikoistunut kirjasto
- sanastotyöhön liittyvä tietopalvelu
- sanastotyön menetelmien kehittäminen ja koulutus
- terminologia-alan kansainvälinen yhteistyö.

Sanastokeskus tekee riippumattomana asiantuntijaajelimenä yhteistyötä paitsi jäsentensä myös muiden terminologiasta ja sanastotyöstä kiinnostuneiden yhteisöjen kanssa – esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen, pohjoismaisten sanastokeskusten, kansainvälisten standardisointijärjestöjen sekä Euroopan unionin toimielinten kanssa.

Keitä TSK palvelee?

TSK:n asiakkaita ovat suomalainen elinkeinoelämä, julkishallinto, koulutus- ja tutkimussektori, Euroopan unionin toimielimet sekä terminologista tietoa tarvitsevat yksityishenkilöt. Palvelut on tarkoitettu kaikille oman alansa asiantuntijoille toimenkuvaan katsomatta, sillä missäpä työssä ei ammattikielen ja -termistön hyvällä hallinnalla olisi merkitystä. Erityisen paljon TSK:n palveluja käyttävät kääntäjät, toimittajat ja muut kielenkäytön ammattilaiset.

TSK kehittää ja tarjoaa palvelujaan asiakkaiden tarpeiden mukaan sekä erillisten toimeksiantojen muodossa että omaehtoisesti. Sanastokeskuksen työ on viime kädessä aina yleishyödyllistä palvelutoimintaa: siitä hyötyvät kaikki.

TSK är expert på ordlistearbete

Centralen för Teknisk Terminologi (TSK) erbjuder kunskap och experthjälp i frågor som berör ordlistearbete och facktermer. TSK är en förening som grundades år 1974. TSK:s primära uppgifter är att utarbeta högklassiga ordlistor och vidareutveckla ordlistearbetets metodik samt att upprätthålla det kunnande detta baserar sig på. TSK behärskar terminologins teori och de praktiska metoder som tillämpar den.

TSK:s verksamhetsformer:

- produktion och publicering av terminologier
- termvård och terminologisk rådgivning
- ett bibliotek specialiserat på ordböcker
- terminologisk informationstjänst
- utveckling av ordlistearbetets metodik samt utbildning
- internationellt samarbete inom terminologin

Terminologicentralen samarbetar som obunden expertorganisation såväl med sina medlemmar som med övriga organisationer som är intresserade av ordlistearbete – till exempel med Forskningscentralen för de inhemska språken, de nordiska terminologicentralerna, internationella standardiseringsorgan samt Europeiska kommissionens organ.

Vem kan utnyttja TSK:s tjänster?

Bland TSK:s kunder finns, förutom privatpersoner som behöver terminologisk information, även representanter för det finländska näringslivet, den offentliga förvaltningen, utbildnings- och forskningssektorn och Europeiska unionens organ. Tjänsterna är avsedda för alla fackmän, oberoende av befattning, ty i vilket arbete skulle inte ett gott behärskande av fackspråk och -termer vara betydelsefullt? Speciellt mycket används TSK:s tjänster av översättare, journalister och övriga professionella språkanvändare.

TSK utvecklar och erbjuder sina tjänster enligt kundernas behov. Uppdragen kan komma utifrån eller tas på eget initiativ. Arbetet på terminologicentralen är alltid i sista hand allmännyttigt: alla blir betjänta av det.

www.tsk.fi

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS TARJOAA ERIKOISALOJEN TERMISTÖÖN, SANASTOIHIN JA SANASTOTYÖHÖN LIITTYVÄÄ TIETOA JA ASiantuntijapalveluja. TSK:N PÄÄTOIMINTAMUOTOJA OVAT SANASTOPROJEKTIIT, TERMIPANKKI JA TERMIPALVELU.

TSK JULKAISEE TERMINFO-LEHDEN OHELLA ERIKOISALOJEN SANASTOJA JA SANALUETTELOITA. NÄMÄ TALLENNETAAN YLEENSÄ MYÖS SUORAKÄYTTÖISEEN TERMIPANKKIIN TEPAAN.

TSK:N KIRJASTOSSA ON LAAJA KOKOELMA ERI ALOJEN SANASTOJA, SANAKIRJOJA, SANASTOLUONNOKSIA JA SANASTOSTANDARDEJA. KIRJASTO ON AVOINNA ARKISIN KLO 8.30 -16.00.

TSK ON PERUSTETTU 1974, JA SEN JÄSENIÄ ON YRITYKSIÄ, LIIKELAITOKSIA, KÄÄNNÖS-TOIMISTOJA JA AATTEELLISIA YHDIKSIÄ. TSK TEKEE TIIVISTÄ YHTEISTYÖTÄ SEKÄ JÄSENIÖNSÄ ETTÄ MUIDEN SANASTOTYÖSTÄ KIINNOSTUNEIDEN YHTEISÖJEN KANSSA.

TEKNIIKAN SANASTOKESKUS (THE FINNISH CENTRE FOR TECHNICAL TERMINOLOGY, TSK) OFFERS INFORMATION AND EXPERT SERVICES RELATED TO SPECIAL LANGUAGE TERMINOLOGY, VOCABULARIES AND TERMINOLOGY WORK. TSK'S MAIN ACTIVITIES ARE TERMINOLOGY PROJECTS, TERMBANK ACTIVITIES AND TERM SERVICE.

TSK PUBLISHES A NEWSLETTER CALLED TERMINFO AND SPECIAL LANGUAGE VOCABULARIES AND TERM LISTS. THESE ARE USUALLY ALSO ENTERED IN TSK'S ONLINE TEPA TERMBANK.

TSK'S LIBRARY HAS A LARGE COLLECTION OF VOCABULARIES, DICTIONARIES, VOCABULARY DRAFTS AND TERMINOLOGY STANDARDS. THE LIBRARY IS OPEN 8.30-16.00 ON WEEKDAYS.

TSK WAS FOUNDED IN 1974, AND IT HAS BOTH PRIVATE AND STATE ENTERPRISES, TRANSLATION AGENCIES AND NON-PROFIT ASSOCIATIONS AS ITS MEMBERS. TSK WORKS IN CLOSE CO-OPERATION BOTH WITH ITS MEMBERS AND OTHER ASSOCIATIONS THAT ARE INTERESTED IN TERMINOLOGY WORK.

Sanastotyön asiantuntemusta vuodesta 1974.

ISSN 0358-7517